

náš vidiek

1/2025

štvrtročník
ročník XXII.

ČASOPIS VIDIECKEHO PARLAMENTU NA SLOVENSKU

strany 4–5

POHĽAD DO DEJÍN TVORBY KRASLÍC

**Konferencia
Ženy a vidiecke
oblasti**

strana 6

**Zapojte sa do
tvorby nového
rozpočtu EÚ!**

strany 15–16

Školenie v Rumunsku

strana 9

VIDIECKY PARLAMENT
NA SLOVENSKU

Obsah

- 4 Pohľad do začiatkov „Krasličiarstva“
- 6 Vidiecke ženy: Srdce a budúcnosť regiónov
- 7 Rural Youth Forward: Spolupráca pre budúcnosť vidieckej mládeže
- 8 Hlas slovenského vidieka v Európe
- 9 Školenie v Rumunsku
- 10 Burza mincí v Krupine: Tradícia, história a zberateľská vášeň
- 11 Slovenský pohľad na dôveru v EÚ zaznel na konferencii vo Švédsku
- 13 AgriXplainer: Inovatívne vzdelávanie pre farmárov a potravinárov
- 15 EÚ mení pravidlá hry: Zapojte sa do tvorby nového rozpočtu EÚ!
- 16 Prvé zasadnutie Rady vlády SR mimovládne neziskové organizácie v roku 2025
- 18 Návrh novely zákona a predložené pozmeňujúce a doplňujúce návrhy zákona o neziskových organizáciách ohrozuje občiansku spoločnosť a spoluprácu štátu s odborníkmi z mimovládnych organizácií
- 20 Ak sa zamyslím nad tým, čo je v živote najdôležitejšie, okrem zdravia je to určite láska.

náš vidiek

Ročník: XXII.

Číslo: 1/2025

ISSN: 1339-1542

Vydavateľ:
Občianske združenie
Vidiecky parlament na Slovensku
 Kapitulská 13
 974 01 Banská Bystrica
mobil: 0905 498 405
e-mail: vipa@vipa.sk
 maria.behanovska@gmail.com
 www.vipa.sk

Vychádza štvrťročne pre vnútornú potrebu organizácie. Nepredajné.

Náklad: 1000 ks

Uzávierka nasledujúceho čísla:
20. júna 2025

Redakčná rada:
 Ing. Mária Behanovská,
 doc. Ing. Miroslav Habán, PhD,
 Ing. Karol Herian, CSc
 doc. Ing. Jozef Húška, CSc.

Grafická úprava a ilustrácie:
 Ing. arch. Pavol Borodovčák

Tlačiareň:
 Róbert Jurových – NIKARA, Krupina

Príspevky sú zverejňované tak, ako boli zaslané autormi a neprešli jazykovou úpravou.

Fotka na titulnej strane:
 Výstava kraslíc Vandrovalo vajce 2025

Čas a peniaze investované do vzdelania sa niekoľkonásobne vrátia

Všetci rodičia chcú svojim deťom dopriať šťastnú a sľubnú budúcnosť. To, ako bude ich život vyzeráť, úplne neovplyvnia, no začať u nich budovať základy správnych návykov alebo sprevádzať ich vlastným dobrým príkladom môžu už dnes.

1. Budovanie finančnej gramotnosti

Finančné návyky si deti osvojujú už od útleho detstva, či už vedome alebo nevedome. Ak ich naučíte správne hospodáriť s peniazmi, pomôžete im na ceste k plneniu svojich budúcich cieľov. Dôležité je im preto vysvetľovať, ako a prečo si budovať úspory, rezervu, investovať a chápať, ako peniaze fungujú.

2. Výchova k zdravému životnému štýlu

Správne návyky v oblasti životného štýlu si deti najlepšie osvoja práve v ranom veku. Zapájajte ich do varenia zdravých jedál, ukazujte im radosť z pohybu a vysvetľujte, prečo je dôležité starať sa o svoje telo aj dušu. V tomto prípade dvojnásobne platí, že kľúčové je ísť príkladom.

3. Podpora zvedavosti a rozvíjania talentov a zručností

Každé malé dieťa je prirodzene zvedavé, často však s pribúdajúcim vekom ich nadšenie skúmať veci okolo seba klesá. Podporujte preto ich chuť objavovať svet, učiť sa nové veci a hľadať svoje silné stránky v každom veku už od útleho detstva.

4. Podporujte ich v samostatnosti

Ako rodičia cítíme povinnosť držať nad svojimi ratolesťami ochranné krídla. To je síce pravda, dôležitým základom do budúcnosti je však aj podpora ich samostatnosti. Už od malička je dôležité, aby sa deti učili postarať sa o seba, ale aj niest zodpovednosť za svoje činy, rozhodnutia.

S deťmi v tínedžerskom veku je už vhodné začať sa rozprávať o finančných záležitostiach otvorenejšie a s väčším dôrazom na finančnú zodpovednosť.

Podvodníci kontaktujú ľudí „v mene“ konkrétnej služby – veľmi často práve banky – a po zadaní prihlasovacích údajov z účtu vyberú veľkú sumu. Tieto pokusy sú čoraz sofistikovanejšie a často im naletia práve ľudia, ktorí s komunikáciou s bankou nemajú veľa skúseností. Je preto dôležité upozorňovať tínedžerov na tieto hrozby a prízvukovať im ostražitosť pri každom e-maile, SMS správe či internetovej stránke, ktorá ich vyzýva použiť svoje prihlasovacie údaje do elektronického bankovníctva.

5. Ukážte im dôležitosť vzdelania

Trávte s deťmi čas pri učení, čítaní kníh a buďte pre ne vzorom pri učení sa nových vecí.

Mária Behanovská

Pohľad do začiatkov „Krasličiarstva“

Celoslovenská súťažná prehliadka **Vandrovalo vajce 2025** je príležitosťou pre známych i začínajúcich krasličiarov predstaviť svoju tvorbu širokej verejnosti a tiež prispievať k oživeniu krasličiarskych tradícií

Jednou z prirodzených vlastností ľudstva je aj zvedavosť. Kladieme si otázky, kto sme, odkiaľ sme prišli, čo robili alebo čím sa zaoberali naši predkovia. V súvislosti s 15. ročníkom celoslovenskej súťažnej prehliadky „Vandrovalo vajce.....“ sa natíska otázka, od kedy národy zhotovujú a používajú zdobené vajčká.

Vajčko patrilo medzi najstaršie kultové predmety. Vajčko – symbol slnka, tepla, nového života, plodnosti, lásky a znovuzrodenia. V dávnej minulosti sa vajce vkladalo aj do hrobov zomrelých. Napr. do zlata nafarbené vajce bolo objavené v päťtisíc rokov starých pohrebiskách a na našom území v hroboch približne zo 7. storočia nášho letopočtu. Nedá sa to presne určiť, ale podľa odborníkov pochádzajú zo siedmeho storočia. Objavili ich v starých slovanských hroboch, čo súvisí s kultovými obradmi. Vo veľkonočnom ob-

dobí sa vajčká nielen zdobili, ale aj sa používali na ochranu poľí. Zahrabávali sa na rohu poľa, vkladali sa pred radlicu pri oraní a zaorávali sa. Tiež sa používali na jar pri vyhánaní dobytky na pašu. Upevňovali sa na chrbát dobytky a mali dobytok ochraňovať pred chorobami.

Malované kraslice

Preto aj ornamentika bola spočiatku jednoduchá a znázorňovala najmä zvieratá a rôzne figuríny. Našli sa však aj kraslice s geometrickými vzormi, nazývanými **Perúnové blesky**. Verilo sa v magickú moc vajec a k jej posilneniu sa pomalovali rôznymi magickými ornamentami, prevažne abstraktných tvarov, prípadne rastlinnými či zvieracími motívami. V symbolike sa výrazne uplatňovala červená farba, od ktorej je aj pravdepodobne v našich krajoch odvodzovaný pôvod názvu kraslice zo staroslovanského slova krasnyj. V starodávnych zvyklostiach sa plné červené vajce používalo ako dar dievčat milovanému chlapcovi. Mágia postupne vymizla, zostali len ornamenty prevažne abstraktné, alebo rastlinné či zvieracie motívy symbolizujúce prírodu prebúdajúcu sa k životu.

Postupne sa z týchto starodávnych zvykov vyvinuli kraslice – rôzne ozdobené vajčká a sa natrvalo stali súčasťou Veľkej noci. Prázdne biele škrupiny boli symbolom smrti a používali sa na zdobenie Moreny. Prečo sa vajčku pripisovali rôzne nadprirodzené sily? Asi preto, že vajčko je nielen symbolom nového života, ale všetko pochádza z vajčká. Aj v dávnych povestiach sa spomína vajčko. Napríklad sa zachovala povest o tom, ako sv. Peter chodil s Pánom Ježišom po svete a dostal hlad. Prišli k jednej chalupe a prosili gazdinú o kúsok chleba. Ona však nemala ani kúsok chleba a úbohá nevedela čo by mala hosťom ponúknuť. V tom počula kodkodákať sliepku, ktorá vyletela z kurína. Gazdiná rýchlo tam išla a našla vajce, ktoré vložila do teplého popola, upiekla ho a ponúkla pocestným. Keď odišli, chcela upratať škrupiny, ktoré z vajca zostali. Aké však bolo jej prekvapenie! Škrupiny sa premenili na zlato. Nadarmo po tejto príhode krmila všetkých ostatných pocestných vajčkami, už sa zbytky škrupín nikdy nezmenili na zlato.

Ako život ubiehal aj využívanie a výzdoba vajčiek sa menila. Dnes je možné konštatovať, že zdobenie vajčiek patrí k najstarším a výtvarne najpůsobivejším prejavom ľudového umenia. Stalo sa súčasťou jarného zvykoslovia. Postupne sa z týchto starodávnych zvykov vyvinuli kraslice.

Najstaršou technikou je farbenie bez výzdoby, kedy sa vajčko zdobí len jednou farbou, väčšinou červenou alebo hnedou. Kedysi sa farby používali len z prírodných zdrojov, napríklad odvar z cibulových šúp (žltá), kôry slivky (hnedá), mladé trávy (zelená), dubovej kôry (čierna) či zo štavý z čučoriedok (modrá).

V súčasnosti poznáme mnohé postupy zdobenia vajčiek. Medzi pôvodné postupy patria: Batika, drápanka, kraslice zdobené sitinou, kraslice zdobené slamou, leptané kraslice, reliéfná maľba voskom, rastlinná batika, odrôtované kraslice. Novodobé postupy sú vŕtané kraslice. V každom regióne sa používa iné zdobenie kraslíc. Na západnom Slovensku je rozšírené vyškrabovanie. Najskôr vajčko zafarbí na čierne, modro, červené, fialovo alebo na zeleno. Potom robia na nich výzdobu pomocou vyškrabávania ostrým železným predmetom. Niektoré krasličiarke ešte vyškrabanú výzdobu aj farbja. Na slovensko-moravskom pomedzí vajčká zdobili slamou. Slamu vyprali, vyžehlili a potom z nej strihali kolieska, pásiky, štvorčeky, trojuholníčky, ktoré lepili na vajčká a z týchto kúskov skladali ozdoby. Vytvárali

Odrôtované kraslice

kvety, slnko, rastlinky a rôzne ornamenty. Novším trendom je kombinácia zdobenia slamou a voskom. Známa staršia technika, ktorá sa zachovala, je odrôtovanie. Bola to drotárska technika, rozšírená najmä v oblasti severozápadného Slovenska. Dnes je známa takmer po celom Slovensku. Modernější tvorcovia najskôr namalujú na škrupinu obrázok a až potom ju odrôtujú. Známe je tiež olepovanie vajčiek sieťovinou, farebnými bavlnkami a perlovkou. Na Kysuciach oblepovali aj kúskami farebnej kože.

Okúvanie kraslíc bola technika, ktorou sa v regiónoch Hont a Gemer pretekali mladí kováči v zručnosti. Kraslice ale neboli vždy len z vajčiek. V regiónoch, kde boli sklárne sú známe i sklenené kraslice, ktoré zas bývali dôkazom majstrovstva sklárskych učňov. V severnejších oblastiach Slovenska sa vyrábali aj drevené kraslice.

Pre celú podtatranskú oblasť je charakteristické nielen vyškrabávanie ozdôb, ale aj veršika. Takémuto vajčku sa hovorí „pisanka“. Dievčence tam často písali, čo by chlapcovi nikdy priamo nepovedali. Napríklad: „Už je siedmo leto, čo ty za mnou chodíš a mňa zarmútenú, len za nosom vodiš. Ďakujem ti za takúto lásku,“ alebo „Štyri húsky biele a jedna strakatá, neberieš ma preto, že nie som bohatá.“ Keď si dievčence boli isté láskou svojho mládenca, napísali aj takéto veršiky: „Gúľaj sa, vajčko, popod naše Tatry, zanes verný pozdrav tomu, komu patrí,“ alebo „Koho ja milujem, tomu túto písanku darujem“

Je zaujímavé, že voľakedy bola výroba kraslíc výhradne doménou žien. Dnes sa tejto záľube venuje aj veľa mužov.

Ozdobené vajčká sa natrvalo stali súčasťou Veľkej noci. Niet vari domácnosti, kde by ich počas sviatkov nemali na vytvorenie sviatočnej atmosféry aspoň naaranžované, či už v košíčkoch, na prútikoch bahniatok, zlatého dažďa a vetvičiek rozkvitnutých ovocných stromov, alebo na moderných venčekoch.

Perforované kraslice

Vidiecke ženy: Srdce a budúcnosť regiónov

Dňa 7.3.2025 na počesť Medzinárodného dňa žien bol v Kultúrnom dome v obci Veľký Klíž oficiálne otvorený **15. ročník celoštátnej výstavy zdobených kraslíc – „Vandrovalo vajce“**. Oslavuje tradičné remeselné umenie, predváža rôzne techniky používané na zdobenie kraslíc a zároveň podporuje zachovávanie ľudových tradícií.

Pri tejto príležitosti sa uskutočnila **konferencia „Ženy a vidiecke oblasti“**, zameraná na úlohu žien v živote komunity a ich prínos k rozvoju vidieka. Kľúčovou témou diskusie bola podpora spolupráce a networkingu, zdôraznenie príležitostí a výziev v tejto oblasti spolu s príkladmi dobrej praxe zo Slovenska i mimo neho. V diskusiách sa zdôraznili výhody vidieckeho života, vrátane environmentálnych výhod, silného zmyslu pre komunitu, tesnej blízkosti prírody, agroturistiky a tradičných remesiel.

Vytváranie sietí a spolupráca boli ústrednými témami konferencie, pričom účastníci si vymieňali skúsenosti a vytvárali nové kontakty. Odborní rečníci viedli diskusie o vidieckom živote na Slovensku, environmentálnej udržateľnosti a možnostiach zapojenia sa do komunitných iniciatív. Prezentovali konkrétne príklady úspešných partnerstiev a iniciatív a inšpirovali účastníkov k objavovaniu nových spôsobov spolupráce a posilňovania vidieckych sietí.

Zapojte sa – na vašom názore záleží!

Počas podujatia bol spustený **špeciálny prieskum** vyvinutý v rámci projektu PoliruralPlus, ktorého cieľom je zhodnotiť zmeny na slovenskom vidieku po pandémii COVID-19, preskúmať implementáciu Vízie pre atraktívnejšie vidiecke oblasti vypracovanej v rámci predchádzajúceho projektu Polirural

a analyzovať prepojenia medzi vidieckymi a mestskými regiónmi. Poznatky od zainteresovaných strán pomôžu identifikovať potreby a priority pre budúci rozvoj vidieckych a mestských oblastí.

Budúcnosť slovenského vidieka: Názory na rozvoj, výzvy a spoluprácu po pandémii COVID-19

prieskum tu

Zdobenie kraslíc a debata, ako na to

Rural Youth Forward: Spolupráca pre budúcnosť vidieckej mládeže

Rural
Youth
Forward

Vidiecky parlament mladých na Slovensku (VPMS) sa stal partnerom medzinárodného projektu „Rural Youth Forward“, ktorý prepája mládežnícke organizácie z celej Európy. Cieľom je posilniť hlas vidieckej mládeže a podporiť ich zapojenie do verejného života.

„Chceme, aby mladí ľudia ostávali na vidieku, mali prístup k príležitostiam a mohli ovplyvňovať rozhodnutia, ktoré sa ich týkajú.“

Spoločné stretnutie v Salzburgu

Úvodné stretnutie projektu sa uskutočnilo 9. – 12. januára 2025 v Salzburgu (Rakúsko). Partneri si nastavili spoločné ciele, rozdelili úlohy a naplánovali ďalšie kroky.

Naša úloha

VPMS sa v projekte zameria najmä na výskum „Aktuálne trendy v účasti vidieckej mládeže na tvorbe politík v Európe“, ktorého výsledky budú slúžiť na zlepšenie podpory mladých ľudí v ich komunitách.

Inšpirácie z Rakúska

Súčasťou stretnutia bolo aj podujatie Salzburger Landjugend, kde sme videli skvelé príklady aktívnej vidieckej mládeže:

- udeľovanie ocenení pre najaktívnejšie komunity,
- zlaté výkonnostné odznaky,
- projektové ocenenia za rok 2024.

Kto je s nami?

Na projekte spolupracujú organizácie:

- Rural Youth Europe (Belgicko) – koordinátor,
- Landjugend Österreich (Rakúsko),
- Zveza slovenske podezelske mladine (Slovinsko),
- Asociación La Bardal (Španielsko),

Projektové stretnutie

- Asociația pentru Dezvoltare Activă (Rumunsko),
- Vidiecky parlament mladých na Slovensku (Slovensko).

Sledujte nás!

O aktivitách projektu „Rural Youth Forward“ vás budeme informovať na našej webovej stránke a sociálnych sieťach (@oz_vpms). Projekt je podporený z programu Erasmus+.

Hlas slovenského vidieka v Európe

V Bruseli sa 30. januára 2025 zástupcovia Slovenského vidieckeho parlamentu a Vidieckeho parlamentu mladých na Slovensku (VPMS) zúčastnili stretnutia **Európskeho vidieckeho parlamentu (EVP)**, tzv. Mid-Term Event, (čo je udalosť medzi samotnými zasadnutiami EVP). Podujatie spojilo vidieckych lídrov, politikov a organizácie z celej vidieckej Európy, aby spoločne hľadali riešenia pre budúcnosť vidieka.

Na podujatí vystúpil aj **Christophe Hansen, európsky komisár pre poľnohospodárstvo**, ktorý zdôraznil potrebu:

- **udržateľného poľnohospodárstva,**
- **príležitostí pre mladých na vidieku,**
- **politik reflexujúcich potreby komunít.**

Čo nás čaká?

Najbližšou významnou udalosťou bude **6. Európsky vidiecky parlament v Škótsku (21. – 23. októbra 2025)**, kde sa stretnú zástupcovia vidieka z celej Európy, aby spoločne diskutovali o budúcnosti vidieka. Ak máte záujem byť súčasťou tohto podujatia, tak nám napíšte na kontakt@gvpm.sk.

Monika Slaninová (obr. hore) v panelovej diskusii predstavila kľúčové iniciatívy zo Slovenska:

- **Fórum vidieka 2024** – podujatie na Slovensku o rozvoji vidieka a zapájani komunít do rozhodovania.
- **Európsky samit vidieckej mládeže 2025** – pripravovaný samit mladých lídrov, ktorý sa uskutoční koncom augusta 2025 na Slovensku.

Podpora z Európskej komisie

Počas stretnutia získal VPMS prísľub spolupráce od **Charalamposa Papaioannou** z generálneho riaditeľstva pre vzdelávanie, mládež, šport a kultúru (DG EAC), ktorý podporí plánovaný **Európsky samit vidieckej mládeže**.

Zástupcovia siete PREPARE s organizátormi EVP 2025 v Škótsku

.....

Školenie v Rumunsku

Vidiecky parlament mladých na Slovensku vyslal Máriu Ďuricovú a Sáru Ostroluckú na mládežnícky tréning „From Rural to Plural – Tréningový kurz o tvorbe vidieckej mládežníckej politiky a o mediálnej advokácii“, ktorý sa konal v dňoch 17. – 26. januára 2025 v meste Bran, Braşov County, Rumunsko. Tréning bol organizovaný **Active Development Association (ADA)** v rámci programu **Erasmus+** a jeho cieľom bolo posilniť kompetencie mládežníckych pracovníkov v oblasti tvorby politik pre vidiecku mládež a advokačných kampaní.

Hlavným cieľom výmeny bolo poskytnúť účastníkom praktické nástroje na riešenie problémov mladých ľudí vo vidieckych oblastiach a na ich efektívne zastupovanie v rozhodovacích procesoch. Počas tréningu sa účastníčky naučili:

- **Identifikovať výzvy, ktorým čelí vidiecka mládež v Európe.**
- **Tvorbu mládežníckych politík v spolupráci so samosprávami a komunitami.**
- **Používať analytické nástroje ako **problem tree** a **SWOT analýza** na vyhodnotenie situácie a navrhovanie riešení.**
- **Vytvárať a realizovať advokačné kampane, ktoré môžu ovplyvniť verejnú mienku a politické rozhodovanie.**

Mária a Sára predstavujú Slovensko počas interkultúrneho večera

.....

Tréning prebiehal formou interaktívnych workshopov, diskusií, tímových úloh a praktických cvičení. Účastníčky si vyskúšali simuláciu reálnych advokačných kampaní a na záver vytvorili vlastné návrhy, ktoré môžu uplatniť v praxi.

Okrem odborných aktivít bol súčasťou programu aj **interkultúrny rozmer**, ktorý umožnil účastníčkam spoznať tradície, gastronómiu a folklór ďalších krajín. Počas troch interkultúrnych večerov mali možnosť ochutnať jedlá z rôznych častí Európy a naučiť sa tradičné tance ostatných účastníkov.

Súčasťou programu boli aj **študijné výlety**. Účastníčky navštívili **hrad Bran**, známy ako Drakulov hrad, mesto **Braşov**, ktoré je centrom transylvánskej histórie a architektúry, a **zámok Peleş** v meste

Medzinárodný workshop

.....

tvorbe projektov na podporu vidieckej mládeže na Slovensku a pri zvyšovaní povedomia o dôležitosti advokačnej práce v tejto oblasti.

Táto výmena je dôkazom, že program **Erasmus+** otvára dvere k novým možnostiam a poskytuje mladým ľuďom priestor na rozvoj, medzinárodnú spoluprácu a aktívne zapájanie sa do diania v ich komunitách.

Burza mincí v Krupine: Tradícia, história a zberateľská vášeň

V sobotu 1. februára 2025 sa v jedálni Základnej školy Eleny Maróthy Šoltésovej v Krupine uskutočnil 3. ročník Burzy mincí. Podujatie, ktoré spája nadšencov numizmatiky, zberateľov a milovníkov histórie, organizoval Slovenský vidiecky parlament a Europe Direct Banskobystrický región v spolupráci so základnou školou.

Mince ako svedkovia histórie

Počas burzy mali účastníci možnosť obdivovať, nakupovať a vymieňať mince, bankovky a ďalšie numizmatické skvosty. Stretnutie vytvorilo jedinečný priestor na diskusie o histórii peňazí, ich zberateľskej hodnote a investičnom potenciáli.

Numizmatika nie je len koníčkom, ale aj cestou do minulosti – každá minca v sebe nesie príbeh obdobia, v ktorom bola ražená.

Euro: Mena, ktorá spája Európu

Jednou z diskutovaných tém bola aj história európskej meny. Euro bolo zavedené v roku 1999 pre bezhotovostné transakcie a od roku 2002 vstúpilo do obehu vo forme bankoviek a mincí. Na Slovensku sa euro stalo oficiálnou menou 1. januára 2009, keď nahradilo slovenskú korunu.

Dizajn euromincí reflektuje architektonické slohy Európy a symbolizuje spoluprácu a jednotu členských krajín eurozóny. Okrem ekonomických výhod sa niektoré emisie euromincí stali vzácnymi zberateľskými kúskami, ktoré dnes majú vysokú hodnotu na numizmatickom trhu.

Vidíme sa opäť o rok!

Ako organizátori ďakujeme všetkým účastníkom za skvelú atmosféru a zaujímavé diskusie. Burza mincí v Krupine sa stáva tradíciou, ktorá posilňuje komunitu zberateľov. Tešíme sa na 4. ročník a možno aj na ďalšie numizmatické podujatia už na jeseň!

Účastníci a vystavovatelia na 3. ročníku
Burzy mincí v Krupine

Slovenský pohľad na dôveru v EÚ zaznel na konferencii vo Švédsku

V dňoch **5. – 7. februára 2025** sa zástupcovia Vidieckeho parlamentu mladých na Slovensku zúčastnili **európskej konferencie v Katrinebergs folkhögskola vo Švédsku**. Podujatie bolo súčasťou medzinárodného projektu GroundUp, ktorý prepája mladých ľudí z vidieckych oblastí naprieč Európou a podporuje ich aktívnu účasť v demokratických procesoch.

Hlavnou témou konferencie bola **dôvera v Európsku úniu v čase dezinformácií**. Účastníci sa zamýšľali nad tým, ako možno posilniť dôveru v európske inštitúcie v prostredí falošných správ a zavádzajúcich informácií. Program zahŕňal prednášky odborníkov, diskusie so zástupcami rôznych európskych krajín a interaktívne workshopy, ktoré umožnili hľadať riešenia na podporu transparentnosti a boja proti dezinformáciám.

Slovensko zastupovali Monika Slaninová a Jakub Dvorský, ktorí priniesli pohľad na túto tému z perspektívy slovenských vidieckych komunít. Ich úlohou bolo podeliť sa o skúsenosti a prístupy, ktoré môžu pomôcť pri riešení problematiky dôvery v EÚ na lokálnej úrovni.

Súčasťou konferencie bol aj občiansky dialóg medzi mladými ľuďmi a politikmi o digitálnej transformácii a zapojení mladej generácie do rozhodovacích procesov. Jakub Dvorský, ako prezentér v panelovej diskusii, zdôraznil, že prístup k spoľahlivým informáciám je na vidieku často sťažený, čo môže ovplyvniť celkové vnímanie Európskej únie.

„Mladí ľudia majú obrovský potenciál formovať budúcnosť Európy. Je nevyhnutné, aby mali dostatočné možnosti na získavanie kvalitných informácií a aby sa mohli aktívne zapájať do politických procesov, najmä na vidieku, kde je prístup k informáciám často obmedzený,“ povedal Dvorský.

Panelová diskusia

.....

Táto konferencia bola treťou medzinárodnou udalosťou v prezenčnej forme v rámci projektu GroundUp po podobných podujatiach v Poľsku a Grécku v minulom roku. Najbližšie sa účastníci stretnú v apríli 2025 v Bruseli, kde budú pokračovať v diskusiách o zapojení mladých ľudí do demokratických procesov v Európe.

PROGRAM

Co-funded by
the European Union

8.00-9.00

REGISTRATION

9.00-9.10

WELCOME SPEECH

9.10-9.40

PRESENTATION

A NEW EU PARLIAMENT, A NEW EU COMMISSION, AND A CHANGING EU

Sven Kastö, Head of the SBHSS office in Brussels, discusses the challenges the EU will face in the coming years and what they mean for the local and regional levels in Europe.

Sven Kastö

9.40-10.10

PRESENTATION
DISINFORMATION

Andreas Jahrehorn Önnersfors, course leader at the Media Institute Fojo, talks about increasing understanding of disinformation and its impact on political trust.

Andreas
Jahrehorn Önnersfors

10.10-10.35

COFFEE BREAK

10.35-12.15

WORLD CAFÉ

What do I need to achieve and maintain trust in the EU institutions in relation to disinformation and outcomes?

12.15-13.00

LUNCH

13.00-14.30

CITIZENS' DIALOGUE

Young people from rural areas meet politicians in discussions about digital transformation and youth engagement.

Politicians
involved in the
Citizens' Dialogue

14.30-15.00

CLOSING AND COFFEE BREAK

Oskar Gyback

Ida Karlsson Lander

Michael Khunngoen

Jan Riise
Green Party

Mikaela Waltersson
Moderate Party

Emma Svensson

Jakub Dvorsky

Young people from
rural areas
participating in the
Citizens' Dialogue

Miranda Bodiroza
Social Democratic
Party

Jenny Håkansson
Centre Party

ZUZANA PÁLKOVÁ

AgriXplainer: Inovatívne vzdelávanie pre farmárov a potravinárov

V súčasnosti čelí agropotravinársky sektor mnohým výzvam – rastúce požiadavky na udržateľnosť, zmeny v spotrebiteľskom správaní a čoraz väčší dôraz na kvalitu a pôvod potravín. Farmári a malé potravinárske podniky sa často snažia efektívne osloviť zákazníkov a odlíšiť svoje produkty od masovej konkurencie. Práve v tomto im môže pomôcť edukatívny marketing, ktorý kombinuje osvetu s predajnými stratégiami.

rôzne podoby – od organizovania workshopov o výrobe potravín, cez interaktívne ochutnávky, až po informačné kampane o výživovej hodnote produktov. Napríklad farmári môžu organizovať dni otvorených dverí na svojich farmách, kde zákazníkom ukážu celý proces výroby potravín a zdôraznia kvalitu lokálnych surovín.

Edukácia pomáha farmárom nielen zvýšiť predaj, ale aj posilniť dôveru zákazníkov. V časech rastúceho záujmu o zdravé a ekologické potraviny je dôležité, aby spotrebiteľia rozumeli hodnote kvalitných produktov a vedeli, prečo sú často drahšie ako priemyselne spracované alternatívy.

Projekt **AgriXplainer**, financovaný z programu Erasmus+ v rámci KA220-VET (partnerstvá v odbornom vzdelávaní a príprave), sa zameriava na posilnenie marketingových kompetencií farmárov a malých podnikateľov v agropotravinárskom sektore. **Projekt vedie Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre (SPU)** a spája partnerov z šiestich krajín – Slovenska, Grécka, Rumunska, Talianska, Cypru a Turecka.

ČO JE EDUKATÍVNY MARKETING A PREČO JE DÔLEŽITÝ?

Edukácia zákazníka je kľúčovým prvkom moderného marketingu. V agropotravinárstve môže mať

KLÚČOVÉ VÝSTUPY PROJEKTU AGRIXPLAINER

Projekt AgriXplainer ponúka viacero inovatívnych nástrojov na podporu marketingového vzdelávania:

1. Psychometrický test AgriXplainer

Jedným z hlavných výstupov projektu je psychometrický test, ktorý umožňuje farmárom a podnikateľom analyzovať svoje aktuálne marketingové stratégie a zistiť, v ktorých oblastiach sa môžu zlepšiť. Test obsahuje **70 otázok**, ktoré sa zameriavajú na rôzne aspekty edukatívneho marketingu – od využívania sociálnych sietí až po organizovanie vzdelávacích podujatí.

Test bol pilotne overený na vzorke **140 farmárov a podnikateľov** v šiestich partnerských krajinách a ukázal, že až **65 % respondentov verí, že lepšie marketingové stratégie im môžu pomôcť zvýšiť ziskovosť**. Tento nástroj je dostupný online a umožňuje okamžitú spätnú väzbu s konkrétnymi odporúčaniami na zlepšenie.

2. Atlas edukatívneho marketingu

Ďalším dôležitým výstupom je Atlas edukatívneho marketingu, ktorý zhromažďuje úspešné marketingové stratégie z celej Európy. Dokument obsahuje **70 prípadových štúdií** osvedčených praktík, ktoré môžu malé podniky a farmári priamo implementovať do svojej marketingovej stratégie.

Medzi príklady patrí:

- **Spolupráca s miestnymi školami** – organizovanie exkurzií na farmách, kde sa deti učia o lokálnych potravinách.
- **Kurzy varenia s regionálnymi produktmi** – podpora tradičných receptov a edukácia o kvalitných surovinách.
- **Komunitné podujatia** – prezentácie na farmárskych trhoch alebo prednášky o udržateľnej výrobe.

Atlas bude preložený do **šiestich jazykov** a poskytnie praktické modely, ktoré farmári môžu ľahko adaptovať na miestne podmienky.

3. Online kurz (MOOC) AgriXplainer

Projekt taktiež pripravuje **Massive Open Online Course (MOOC)** – interaktívnu online platformu, ktorá pomôže farmárom a malým podnikateľom zvládnuť marketingové stratégie krok za krokom. Kurz bude obsahovať **280 minút videoprednášok**, rozdelených do **7 modulov**, ktoré pokrývajú témy ako:

- Analýza trhu a identifikácia cieľovej skupiny
 - Vizualný marketing a budovanie značky
 - Digitálny marketing a sociálne siete
 - Stratégie priameho predaja a budovanie lojality zákazníkov
 - Právne aspekty marketingu v agropotravinárstve
- MOOC kurz bude dostupný v šiestich jazykoch vrátane slovenčiny a umožní účastníkom získať certifikát po úspešnom absolvovaní testov.

MEDZINÁRODNÁ SPOLUPRÁCA A PRVÉ VÝSLEDKY

Od začiatku projektu sa uskutočnili dve hlavné medzinárodné stretnutia partnerov:

- **Miercurea Ciuc, Rumunsko (november 2023)** – diskusie o štruktúre psychometrického testu a návštevy miestnych fariem.
- **Pafos, Cyprus (apríl 2024)** – validácia psychometrického testu a finalizácia Atlasu edukatívneho marketingu.

Prvé výsledky projektu ukazujú, že v regiónoch, kde je povedomie o edukatívnom marketingu nízke (napr. v Rumunsku, kde až 43 % farmárov pred projektom nepočulo o edukatívnom marketingu), po zapojení do projektu až **81 % účastníkov prejavilo záujem o nové marketingové stratégie**.

PLÁNY DO BUDÚCNOSTI

V druhej polovici projektu sa aktivity sústreďia na:

- **Finalizáciu MOOC kurzu a jeho pilotné testovanie** s minimálne 140 účastníkmi.
- **Vypracovanie politických odporúčaní** pre podporu mikro a malých podnikov v agropotravinárskom sektore.
- **Sériu záverečných podujatí**, vrátane veľkého medzinárodného stretnutia v **Nitre v auguste 2025** pod názvom „Budúcnosť AgriXplainer“.

PREČO JE AGRIXPLAINER DÔLEŽITÝ?

Projekt ukazuje, že edukatívny marketing môže byť silným nástrojom na zvýšenie konkurencieschopnosti farmárov a malých producentov potravín. Farmári, ktorí využívajú vzdelávanie ako súčasť svojej marketingovej stratégie, majú väčšiu šancu osloviť vedomých spotrebiteľov, ktorí hľadajú kvalitné, lokálne a ekologické produkty.

Viac informácií o projekte AgriXplainer nájdete na: www.agrixplainer.com

EÚ mení pravidlá hry: Zapojte sa do tvorby nového rozpočtu EÚ!

Európska komisia zverejnila 11. februára 2025 svoju predstavu o budúcnosti rozpočtu EÚ po roku 2027 [Register dokumentov Komisie – COM\(2025\)46](#). Načrtáva v nej nové priority v nadväznosti na hlavné politické a rozpočtové výzvy a otvára diskusiu o prispôbení dlhodobého rozpočtu EÚ aktuálnym potrebám a prioritám. Zároveň si dáva za cieľ byť jednoduchší, adresnejší, účinnejší a flexibilnejší.

Občania sa môžu zapojiť do verejných konzultácií **do 6. mája 2025**, aby poskytli spätnú väzbu k prioritám budúceho rozpočtu EÚ. Následne Komisia zverejní v júli 2025 formálny návrh, ktorý bude schvaľovaný v priebehu roka 2025 s tým, že začne platiť od januára 2028. V súčasnosti sa nachádzame v druhej polovici aktuálneho viacročného finančného rámca EÚ na roky 2021 – 2027. Viac informácií ako sa zapojiť do tejto diskusie nájdete tu: [Do tvorby budúceho dlhodobého rozpočtu EÚ sa teraz môžete zapojiť aj vy](#). Prípadne nám zanechajte svoj názor dole v komentári pod týmto článkom.

Pozrime sa bližšie na to, čo nový finančný rámec EÚ na roky 2028 – 2034 môže priniesť pre riešenie výziev nášho vidieka a pôdohospodárstva:

1. Regionálne rozdiely

Až **29 % obyvateľov EÚ** žije v regiónoch, kde HDP na obyvateľa nepresahuje **75 % priemeru EÚ**. Mnohé z týchto oblastí sa nachádzajú na Slovensku, kde dochádza k **odlivu mladých ľudí** do miest. Dokument zdôrazňuje potrebu **zníženia regionálnych rozdielov** a posilnenia **kohéznej politiky**.

2. Príjmy farmárov a konkurencieschopnosť

Hoci Spoločná poľnohospodárska politika (CAP) poskytuje finančnú podporu, **priemerný príjem**

farmárov v EÚ je len 60 % príjmu v iných odvetviach. Slovenskí farmári čelia **vysokým výrobným nákladom a nízkym výkupným cenám**, čo spôsobuje ekonomickú neistotu.

3. Starnutie farmárov

Len **6,5 % farmárov v EÚ je mladších ako 35 rokov**, čo znamená vážny problém s generačnou výmenou. Tento trend je výrazný aj na Slovensku, kde mladí ľudia uprednostňujú mestský spôsob života pred prácou na rodinných farmách.

4. Klimatická zmena a environmentálne výzvy

Extrémne výkyvy počasia, sucho, degradácia pôdy a strata biodiverzity ohrozujú budúcnosť poľnohospodárstva. Nové stratégie EÚ podporujú **odolnosť poľnohospodárstva** prostredníctvom **ekologických a technologických inovácií**.

Krátke zhrnutie opatrení a príležitostí pre Slovensko:

1. Posilnenie CAP a financovania vidieka

- Viac flexibilných platieb pre farmárov na stabilizáciu príjmov.
- Investície do inteligentného poľnohospodárstva, digitalizácie a presného farmárstva.
- Dotácie na ekologické a udržateľné poľnohospodárske postupy.

2. Podpora mladých farmárov

- Zvýšené granty pre mladých farmárov na začiatok podnikania.
- Programy na uľahčenie prístupu k pôde a finančiam.
- Podpora digitálnych a inovatívnych metód pôdohospodárstva.

3. Diverzifikácia vidieckej ekonomiky

- Financovanie vidieckeho turizmu a lokálnej produkcie potravín.
- Podpora krátkych dodávateľských reťazcov, ktoré pomôžu farmárom predávať produkty priamo zákazníkom.
- Investície do digitálnej infraštruktúry na vidieku.

4. Investície do udržateľného poľnohospodárstva

- Európska investičná banka (EIB) poskytne výhodné úvery na modernizáciu fariem.
- Dotácie na uhlíkové poľnohospodárstvo a zelené inovácie.
- Financovanie solárnych panelov a bioplynových staníc na farmách.

S vhodnou stratégiou a správnu implementáciou môže nový rozpočet EÚ pomôcť Slovensku využiť tento rámec na **dynamický rozvoj prosperujúceho, ekologického a konkurencieschopného vidieka a posilnenie udržateľného pôdohospodárstva**. Budúcnosť vidieka závisí od schopnosti implementovať tieto nové príležitosti a od zodpovednej spolupráce všetkých zainteresovaných!

č. 1 zo 17. marca 2025 vzaté na vedomie rozhodnutie splnomocnenkyne vlády Slovenskej Republiky pre rozvoj občianskej spoločnosti delegovanie svojej kompetencie zabezpečovať výber a nominovanie zástupcov občianskej spoločnosti do aktivít a platform spolupráce na Komoru mimovládnych neziskových organizácií Rady vlády Slovenskej republiky pre mimovládne neziskové organizácie. Kompetencia splnomocnenkyne vlády Slovenskej Republiky pre rozvoj občianskej spoločnosti vyplýva z materiálu Uplatňovanie princípu partnerstva v oblasti politiky súdržnosti Európskej únie v podmienkach Slovenskej republiky a systém riadenia spolupráce a partnerstva so zástupcami občianskej spoločnosti pri príprave, implementácii a monitoringu fondov Európskej únie v programovom období 2021 – 2027, schváleného uznesením vlády Slovenskej republiky č. 394/2024.

Zodpovednosť zabezpečiť výber, nominovanie a odvolávanie zástupcov občianskej spoločnosti do aktivít a platform spolupráce prechádza na Komoru mimovládnych neziskových organizácií Rady vlády Slovenskej republiky pre mimovládne neziskové organizácie.

Všetky informácie nájdete na stránke splnomocnenkyne vlády Slovenskej Republiky pre rozvoj občianskej spoločnosti.

Rokovanie Rady vlády SR pre MNO

Prvé zasadnutie Rady vlády SR mimovládne neziskové organizácie v roku 2025

MÁRIA BEHANOVSKÁ

17.3.2025 sa konalo 39. rokovanie Rady vlády Slovenskej republiky pre mimovládne neziskové organizácie. Bol prezentovaný odpočet činnosti Participatívnej jednotky Úradu splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti. Úrad informoval o akreditácii v oblasti dobrovoľníckych činností. Hovorili sme tiež o fondoch Európskej únie a spolupráce s občianskym sektorom.

Simona Zacharová, splnomocnenkyňa vlády pre rozvoj občianskej spoločnosti na zasadnutí Rady

Na 39. zasadnutí Rady vlády pre MNO sme privítali aj vzácných hostí – Petra Vodrášku, riaditeľa kancelárie prezidenta Petra Pellegriniho a detského ombudsmana, profesora Jozefa Mikloška. Bola predstavená nová členka Rady vlády pre MNO, ako významná osobnosť v mimovládnom sektore pani Martina Slabejová z Americkej obchodnej komory na Slovensku.

Na 39. rokovaní Rady vlády Slovenskej republiky pre mimovládne neziskové organizácie uznesením

Návrh novely zákona a predložené pozmeňujúce a doplňujúce návrhy zákona o neziskových organizáciách ohrozuje občiansku spoločnosť a spoluprácu štátu s odborníkmi z mimovládnych organizácií

Tlačová správa Komory Mimovládnych a neziskových organizácií

Pozmeňujúci a doplňujúci návrh zákona poslanca Národnej rady Slovenskej republiky Adama Lučanského k návrhu poslancov Národnej rady Slovenskej republiky Rudolfa Huliaka, Dagmar Kramplovej, Milana Garaja a Adama Lučanského na vydanie zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 213/1997 Z. z. o neziskových organizáciách poskytujúcich všeobecne prospešné služby, vyvoláva vážne obavy medzi odbornou verejnosťou a občianskou spoločnosťou. Návrh prináša nové administratívne a regulačné opatrenia, ktoré môžu zásadne ovplyvniť fungovanie neziskových organizácií a ich spoluprácu so štátom.

Podľa návrhu sa každý nezávislý odborník, ktorý poskytuje poradenstvo štátu v rámci pracovných skupín, bude považovaný za lobistu s povinnosťou registrácie. Tento krok môže mnohých odborníkov odradiť od spolupráce, čo v konečnom dôsledku bude viesť k oslabeniu kvality legislatívnych a exekutívnych procesov.

Mimovládne organizácie budú navyše vystavené prísny regulárnym opatreniam, ako je povinnosť zverejňovať detailné finančné výkazy a zoznamy darcov poskytujúcich dar nad 5 000 EUR. Tieto opatrenia môžu spôsobiť pokles ich financií zo súkromných zdrojov pre mimovládne neziskové organizácie a zvýšiť výdavky štátu na realizáciu služieb vo verejnom záujme, ktoré boli doteraz financované organizácií súkromnými darmi.

Rokovanie Výkonného výboru Komory pre MVO so splnomocnenkyňou pre rozvoj občianskej spoločnosti

Návrh zákona taktiež zavádza diskriminačné podmienky, keďže odborové organizácie, zamestnávateľské združenia a športové kluby budú zo zákona vyňaté, zatiaľ čo ostatné mimovládne organizácie budú podliehať prísny pravidlám a sankciám, vrátane možnosti rozpustenia Ministerstvom vnútra SR. Takéto diskriminačné opatrenia považujeme sú neprijateľné a protiústavné.

Dôsledky tejto legislatívnej úpravy budú mať široký dosah. Oslabenie odborného zázemia štátnej správy a zložitejšie financovanie mimovládnych organizácií môže negatívne ovplyvniť verejné služby a rozhodovacie procesy a v konečnom dôsledku sa dotkne občanov.

Vzhľadom na tieto riziká apelujeme na poslancov Národnej rady Slovenskej republiky, aby odmietli tento návrh. Snahy o zmeny smerom k zvyšovaniu transparentnosti vítame, ale očakávame, že nová legislatívna úprava bude podporovať transparentnosť bez neprimeraných administratívnych a regulačných bariér a diskriminačných opatrení.

Sme pripravení na odbornú diskusiu a podieľanie sa na návrhu týchto zmien ako partneri štátu, tak ako vždy doteraz, napríklad v spolupráci s úradom splnomocnenkyne vlády SR pre občiansku spoločnosť a na pôde Rady vlády SR pre mimovládne neziskové organizácie.

Ak sa zamyslím nad tým, čo je v živote najdôležitejšie, okrem zdravia je to určite láska

Bez lásky je život smutný a šedivý, láska je jasná, aj keď nesvieti slnko, je to radosť, s ktorou ráno vstávame s úsmevom, hoci sa nám občas nechce. Tá ľudská a blízka je najkrajšia a potom všetky ostatné, pre ktoré sa oplatí ráno obliecť sa a ísť. Napríklad ísť s láskou navariť dobré a chutné jedlo. U nás v Hostinci na ceste je to takto už tri roky a neustále cítime potenciál robiť nové veci s láskou a odhodlaním. Presne tak to bolo aj s nápadom vytvoriť miesto pre širokých ľudí z blízkeho okolia, lokálnych farmárov a remeselníkov, združených „pod jednu strechu“, kde s láskou prezentujú a predávajú svoje výrobky, ktoré vznikli vďaka ich talentu a radosť z práce. Naše Trhy na ceste v Hostinci na ceste Dobrá Niva, sa konajú každý druhý týždeň v sobotu od 10:00 – 14:00, pred našou reštauráciou. Nakúpíte lokálne a ešte sa aj dobre najete.

Myšlienka vznikla najmä preto, aby ľudia spoznávali kvalitu výrobkov z okolia, ktoré my v hostinci používame do našich jedál a s ktorými varíme už od začiatku našej existencie.

Postupne by som Vám rada predstavila všetky tie chute a radosť z dobrého jedla, z pohľadu našej kuchyne, ale aj detaily o výrobcov, ktorých produkty sú pre srdce, telo a dušu ozdobou.

Požiadavky na kvalitu toho, čo dáme do úst neustále zvyšujeme. Chceme jesť lepšie, zdravšie, chceme vedieť, čo jeme a čo zjeme si chceme aj vychutnať. Skús-

me teda lásku venovať nášmu telu, aby sa tešilo, skúsme sa vyhýbať zbytočným priemyselne spracovaným potravinám, jedzme hlavne lokálne a sezónne, vyberajme si to najlepšie na náš tanier.

Pomaly prichádza čas zazelenania sa pastvín, čas májovej bryndze. Bryndza je chuť plná zdravia, je to probiotická bomba! A my ju máme od Gemerských ovečiek, nášho dodávateľa 100% ovčích výrobkov. Gemerské ovečky vyrábajú svoje výrobky výlučne z ovčieho mlieka z vlastného chovu. Bryndza je pasterizovaná šetrným spôsobom, ktorý uchováva všetky potrebné vitamíny a živiny. A táto bryndza ako prvá spája naše jedlo a trhy. Viete si ju u nás kúpiť v priebehu celého roka a vychutnať v hostinci v niekoľkých jedlách. V starej dobrej klasike bryndzových haluškách, furmanských haluškách, zemiakových pirohoch, demikáte, či na sezónnych zemiakových plackách.

Bryndza má po celý rok rovnako dobrú kvalitu a u nás ju dávame nezriedenú na poctivé vždy čerstvo „hodené“ halušky.

A aké halušky sú najlepšie? No tie najjednoduchšie. Len čerstvo nastrúhané zemiaky, polohrubá múka, 100% neriedená ovčia bryndza a slanina. No a také sú u nás.

Naše tradičné jedlá s bryndzou

náš vidiek

1/2025

štvrtročník
ročník XXII.

ČASOPIS VIDIECKEHO PARLAMENTU NA SLOVENSKU

BOJNICE A OKOLIE

strany 3–4

**Bojnice –
kúpele**

strany 10–13

**Prievidza vo
filatelii**

strany 14–16

Obsah

- 4 Bojnice a ich okolie
- 10 Bojnice – kúpele
- 14 Prievdza vo filatelii
- 17 Liečivé rastliny nášho vidieka
- 18 Liečivé rastliny nášho vidieka
- 20 Jarná báseň o Nádeji

náš vidiek

Ročník: XXII.

Číslo: 1/2025

ISSN: 1339-1542

Vydavateľ:
Občianske združenie
Vidiecky parlament na Slovensku
Kapitulská 13
974 01 Banská Bystrica
mobil: 0905 498 405
e-mail: vipa@vipa.sk
maria.behanovska@gmail.com
www.vipa.sk

Vychádza štvrtročne pre vnútornú potrebu organizácie. Nepredajné.

Náklad: 1000 ks

Uzávierka nasledujúceho čísla:
20. júna 2025

Redakčná rada:
Ing. Mária Behanovská,
doc. Ing. Miroslav Habán, PhD,
Ing. Karol Herian, CSc
doc. Ing. Jozef Húška, CSc.

Grafická úprava a ilustrácie:
Ing. arch. Pavol Borodovčák

Tlačiareň:
Róbert Jurových – NIKARA, Krupina

Príspevky sú zverejňované tak, ako boli zaslané autormi a neprešli jazykovou úpravou.

Foto na titulnej strane obálky:
Bojnický zámok foto: sernovik,
www.depositphotos.com

Foto na 2. strane obálky:
Bojnice, foto: perfectly,
www.depositphotos.com

„Nech je život akokoľvek zlý, vždy
jestvuje niečo, čo môžete robiť a
dosiahnuť v tom úspech. Kým je
život, ostáva nádej.“

STEPHEN HAWKING BRITSKÝ TEORETICKÝ
FYZIK, KOZMOLOG 1942–2018

Príhovor do nastávajúceho obdobia

Vážení čitatelia, priaznivci a nadšenci cesty Magna Via!

Dostáva sa Vám do rúk ďalšie číslo spoločného úsilia OZ Magna Via a Vidieckeho parlamentu. Prajeme Vám, tak ako vždy, príjemné čítanie a tiež, aby ste našli v časopise zdroj poučenia a nových informácií. Veríme, že sa Vám číta dobre ale boli by sme radi, keby ste vedeli aj to, že v dnešných časoch nie je jednoduché zohnať financie, aby sa k Vám časopis dostal.

Preto budeme radi, ak si prečítate okrem zaujímavých príspevkov aj apel na potrebu podporiť nás malým príspevkom, pretože sme neziskové občianske združenie a bez potrebných financií nebude možné časopis v printovej podobe udržať. Vieme, že sa Vám časopis v štvrtročnom vydaní páči, a preto sa uchádzame o príspevok 2% z daní alebo akúkoľvek podporu na vydávanie časopisu Náš vidiek.

Príspevky poukazujte prosím na účet: IBAN: SK61 6500 0000 0000 2017 7778

Vedenie Magna Via o.z.

Bojnice a ich okolie

Mestá na trase Magna Via

Čitatelia časopisu NÁŠ VIDIEK – MAGNA VIA poznajú príčiny vzniku historickej cesty Via Magna, teda Veľkej cisársko-kráľovskej poštovej cesty, a tiež jej trasu od Viedne po rumunské mesto Sibiu. OZ Magna Via svojimi aktivitami systematicky rozširuje informácie o lokalitách, ktoré sa na pôvodnej trase cesty Via Magna nachádzali a doteraz nachádzajú. Teraz sa pristavíme na Hornej Nitre v Bojniciach a v Prievidzi, kde boli kedysi poštové a preprahacie stanice.

Tieto mestá sa nachádzajú v strede Prievidzskej kotliny, ktorá je geomorfologickým subcelkom a centrálnou časťou Hornonitrianskej kotliny v povodí horného toku rieky Nitra.

Kotlina je ohraničená vencom pohorí, ktoré patria do Západných Vnútrotných Karpát.

Na severe susedí s Malou Fatrou, Žiarom a Turčianskou kotlinou, na východe s Kremnickými vrchmi a pohorím Vtáčnik, na juhu s pohorím Tribeč a na západe so Strážovskými vrchmi.

Najvyšším vrchom v okrese Prievidza a v Trenčianskom samosprávnom kraji je Vtáčnik (1345,8 m n. m.).

NÁRODNÁ RIEKA NITRA

Fačkovské sedlo pod vrchom Klák je prirodzenou hranicou medzi Strážovskými vrchmi a Lúčanskou Malou Fatrou a je hydrologickým predelom povodí riek Nitra a Váh. Pod vrchom Reván (1204,6 m n. m.) v katastri obce Kľačno vyviera rieka Nitra. Dĺžka rieky bola pôvodne 243 km. V roku 1950 sa vybudovaním preložky do Váhu za Novými Zámkami Nitra skrátila na 170 km, do Váhu sa vlieva pri obci Komoča (NZ). Naďalej existuje aj pôvodné koryto – Stará Nitra, ktorej vody sa do Váhu vlievajú pri Komárne. Presný prameň rieky ťažko určiť, voda sa miestami objavuje a tečie po svahu Revána, miestami sa stráca v zemi.

Symbolicky je prameň vyznačený dvomi kaplnkami cca 300 m nižšie pod miestom, kde vyviera na

zemský povrch. Je tam lurdská kaplnka Panny Márie a pôvodná krypta Jozefa Bošianskeho (Bossányi), propagátora turistiky v oblasti Kláku a Fačkovského sedla. Bol to kňaz, pedagóg, historik, jazykovedec, prírodovedec, amatérsky entomológ a organizátor turistiky. Zaslúžil sa o vybudovanie turistickej útulne pri prameni Nitry v roku 1931.

Pod cestou je ešte tretí objekt, ktorý bol vybudovaný na podnet J. Bošianskeho, keď sa v roku 1934 v Nitrianskom Pravne konali veľké národopisné slávnosti. Monument pri prameni rieky pozostáva z kvadratického pylónu, z dvoch strán sú basreliéfy s výjavom Svätej rodiny a patrónov prameňa rieky a z dvoch strán sú identifikačné tabule. Sú na nich texty:

Označenie prameňa Nitry

„PRAMEŇ RIEKY NITRA, NÁRODNEJ RIEKY SLOVENSKA“

„BUĎ POZDRAVENÁ VODA, ČO VYTVÁRAŠ KRÁSU KRAJINY, ZAHÁŇAŠ ÚNAVU A SMÄD A DÁVAŠ ŽIVOT PRÍRODE A ČLOVEKU“

Táto stavba bola rekonštruovaná v roku 1998, keď bola Nitra 5. júla toho roku oficiálne vyhlásená za národnú rieku. V Európe sú tri rieky, ktoré majú takto architektonickým dielom označený prameň – naša Nitra, Seina vo Francúzsku (1865) a Dunaj v Nemecku (1875).

POČIATKY HISTÓRIE

Znaky života na území Bojníc máme zdokumentované od prehistorických čias, keď bolo ich územie zaplavené paleogénym morom. Dôkazom sú lastúrniky, dierkavce a ďalšie skameneliny z treťohôr, ktorých vek sa odhaduje na 66 miliónov rokov. Z obdobia štvrtohôr sa našli kostrové pozostatky mamutov, nosorožcov, medvedov, koní a jeleňov.

Stopy po vzniku a rozvoji ľudského osídlenia na území Prievidze vedú až do doby kamennej (paleolit 3 000 000 – 250 000 rokov p. n. l.; mezolit 8 000 – 6 000 rokov p. n. l.; neolit 6 000 – 3 300 rokov p. n. l.) Dôležitú úlohu pri osídľovaní hrala riečna sieť, hlavne rieky Nitra a Handlovka a teplé pramene v oblasti dnešných Bojníc. Archeologické nálezy dokladajúce osídlenie od obdobia stredného paleolitu až do prelomu tisícročí sa našli v Prievidzi a jej okolí: Mariánsky vršok, Veľká Lehôtka na Hrádku, Malá Lehôtka, Hradec a Bojnice.

Bojnice patria medzi najstaršie a najvýznamnejšie lokality s paleolitickým osídlením na Slovensku i v strednej Európe. Sú najbohatším archeologickým náleziskom staršej doby kamennej na území Slovenska. Prví praľudia neandertálskeho typu sa usadili na mieste dnešného zámku už približne pred 100 000 rokmi, neskoršie osídlenie (cca pred 60 000 rokmi) sa našlo v mieste travertínovej Prepoštskej jaskyne, ktorú objavil v roku 1926 prepošť Karol Anton Medvecký. Jaskyňa je súčasťou mohutného travertínového brala, na ktorom stojí historické jadro Bojníc. Našlo sa tu niekoľko tisíc kamenných pracovných nástrojov: vzácne driapadlá, škrabadlá, vrtáky, hroty, čepele, úštepky (mousterienská kultúra), ako aj kosti mamuta, nosorožca, jaskynného leva i ďalších

Múzeum praveku, Archív OOCR RHNB

pravekých zvierat. Prepoštská jaskyňa je súčasťou Múzea praveku v Bojniciach.

Na prelome 8. a 9. storočia bola oblasť Prievidzskej kotliny masívnejšie osídľovaná. Popri hradisku v Bojnej pravdepodobne existovalo na Hornej Nitre ďalšie centrum, ktoré bolo súčasťou Nitrianskeho kniežatstva a neskôr Veľkomoravskej ríše. Po jej zániku bolo súčasťou Nitrianskeho komitátu, ktorý bol neskôr včlenený do uhorského štátu. Územím Hornej Nitry viedli významné obchodné cesty, napr. jedna z vetiev Jantárovej cesty.

Prvá písomná zmienka o Prievidzi a o Bojniciach je v Zoborskej listine z roku 1113.

Mestá sú v tesnom susedstve a majitelia bojnického panstva dlhé obdobie ovplyvňovali život Prievidze. Prievidza utrpela ťažké materiálne straty, keď ju v rokoch 1432 a 1433 vyplienili husiti. Počas stavovských povstaní uhorskej šľachty v roku 1678 ju okupovali Tökölyho vojská a pre kostol sv. Bartolomeja to bola katastrofa, bol ťažko poškodený a úplne vyrabovaný.

Bojnice najviac utrpeli počas nájazdov Turkov, ktorí v roku 1530 spustošili veľkú časť Slovenska a zasiahli aj Hornú Nitru. V roku 1599 Turci vypálili

Bojnický zámok, foto: Milan Gross

Bojnice a Nitrianske Pravno. V roku 1604 sa cez mesto prehnalo vojsko sedmohradského kniežaťa Štefana Bočkaya a potom cisárski žoldnieri. V roku 1623 zase armáda uhorského šľachtica Gabriela Bethlena spustošila celé okolie Bojníc.

Význam regiónu vzrástol po bitke pri Moháči v roku 1526 a po rozdelení Uhorska Turkami na tri časti v roku 1541. To spôsobilo pretrhnutie spojenia Viedne so slovenskými banskými mestami a východnými časťami monarchie. Preto na rozkaz panovníka Ferdinanda I. Habsburského (1526 – 1564) začal kráľovský poštmajster M. Taxis budovať nové dopravné a poštové spojenie. V roku 1550 dobudovali spojenie medzi Viedňou a mestom Hermannstadt vo vtedajšom Sedmohradsku, dnes mesto Sibiu v Rumunsku. Tak bola vytvorená Via Magna – c.-k. poštová cesta dlhá viac ako 1000 km, z toho 496 km na území Slovenska a mala 56 poštových staníc. Na území Hornej Nitry vznikli prvé poštové a prepracie stanice v roku 1558 v Nitrianskych Sučanoch a Nedožeroch. V roku 1564 vznikli stanice v Horných Vesteniciach a v Prievidzi. K stanici v Prievidzi gravitovalo bezprostredné okolie, značná časť stredného Slovenska a najmä banské mestá, ktoré stáli mimo cesty Via Magna a najbližšou stanicou im bola Prievidza.

V roku 1613 vznikla poštová stanica v Bojniciach na podnet hradných pánov. V tom období trhy v Bojniciach nadobudli celoeurópsky charakter, chodili sem kupci z Viedne, Moravy, Sliezska, boli povestné obchodom so soľou, železom a prekvital obchod so

šafanom, čo bola špecialita Bojníc. Poštová a prepracia stanica tu fungovala do roku 1823.

Bojnice zostali hospodárskym a administratívnym centrom Hornej Nitry a sídlom okresu do roku 1872. Potom sa stala centrom Prievidza. V novodobých dejinách dostali Bojnice štatút mesta v roku 1966.

Vzhľadom na historický vývoj Bojníc má mesto v súčasnosti mnoho pamätihodností. Ich súčasným stavom a poukazovaním na ich historickú a umeleckú hodnotu sa zaoberá okrem iných historik umenia Mgr. Jozef Lenhart. Vypracoval zoznam 87 pamiatok, ktoré sú svedkami minulosti a zaslúžia si pozornosť a ochranu. Rozdelil ich do niekoľkých skupín:

1. svetské budovy a drobné stavby, 2. sakrálné stavby, cintoríny, hroby významných osobností, 3. chránené archeologické územia, 4. pamätne tabule, sochy, fontány, 5. aleje, parky, jazerá, studničky, 6. hmotné hnutelné pamiatky, 7. historické názvy ulíc a chotárov.

Na tomto mieste uvádzame len výber tých najcharakteristickejších pamätihodností a atraktivít, ktoré tvoria historickú a súčasnú turistickú infraštruktúru Bojníc.

Bojnický zámok je hlavnou dominantou mesta a perlou Hornej Nitry. Počas svojej existencie od 9. storočia prešiel mnohými prestavbami a vystriedalo sa tam viacero vlastníkov. Dnešná romantická neogotická podoba je výsledkom rozsiahlej prestavby z prelomu 19. a 20. storočia, ktorú realizoval posledný šľachtický majiteľ gróf Ján Pálffy (1829 – 1908). Od roku 1950 v zámku sídli múzeum: Slovenské národné múzeum – Múzeum Bojníc. Ochraňuje a sprístupňuje diela starého umenia a umeleckého remesla, ktoré sú dokladom o vývoji neoslohov a bý-

Kostol sv. Martina biskupa z Tours a Kaplnka Jána Nepomuckého

Bojnické hradby, foto: Jozef Lenhart

vania šľachty na území Slovenska. Najhodnotnejším artefaktom je súbor obrazov známy ako „Bojnický oltár“ z polovice 14. storočia. Autorom je florentský maliar Nardo di Cione. V časopise *Náš vidiek* v čísle 4/2024 o ňom písal Dr. M. Šajgalík v článku o filatelii.

Farský kostol sv. Martina biskupa z Tours bol postavený na základoch staršieho sakrálného objektu, pravdepodobne románskeho kostola z 9. storočia. Prvá písomná zmienka o ňom je z roku 1224. Prestavaný bol v rokoch 1370 – 1380 v gotickom slohu. Bočná kaplnka sv. Antona Pustovníka je nedotknutá neskoršími prestavbami a patrí k najhodnotnejším častiam cirkevného areálu. Kostol zväčšili Thurzovci, vežu kostola dali postaviť Pálffyovci po roku 1649. Barokový hlavný oltár s ústredným obrazom patróna kostola – svätca sv. Martina z Tours má vo vrchole sochu Panny Márie ako Madony – Patrónky Uhorska. V roku 2007 bola okolo kostola zrekonštruovaná romantická Rajská záhrada, v ktorej je kaplnka sv. Michala Archanjela.

Kaplnka sv. Jána Nepomuckého na Hurbanovom námestí je tesne pri kostole.

Pôvodne bola vstupnou bránou do areálu bývalého cintorína, v 18. storočí bránu prestavali na kaplnku. Sochu svätca vytvoril významný barokový sochár Dionýz Staneti. On je aj autorom sochy Immaculata, ktorá stojí na začiatku cestičky vedúcej k zámku.

Keď v roku 1637 získali bojnický hrad Pálffyovci, turecké nebezpečenstvo bolo stále akútne. Pavol Pálffy sa rozhodol opevniť mesto. Získal od cisára Ferdinanda III. rozsiahle privilégium a na jeho základe vylepšil vojensko-obranný systém Bojníc (predchádzajúce drevené hradby z čias Thurzovcov).

Ešte aj v súčasnosti mestské opevnenie obkolesuje historické jadro mesta zo všetkých strán a na západe sa napája na opevnenie hradu. Zachovala sa aj južná renesančná brána opevnenia (stojí na Podzámočkej ul. v smere cesty do kúpeľov). **Hradby v Bojniciach** patria k najzachovalejším na Slovensku (po Levoči a Trnave).

Bojnické lípy. Ozdobou Hurbanovho námestia v centre mesta je lipová alej, ktorú dal v roku 1905 vysadiť gróf Ján Pálffy (resp. dosadiť stromoradie, ktoré tam bolo od konca 19. storočia). Oproti vchodu do zámku je Lipa kráľa Mateja. Podľa povesti zasadil túto lipu Matúš Čák Trenčiansky v roku 1301, teda teraz má 724 rokov. Lipa vyrástla v majestátny strom a kráľ Matej Korvín (1458 – 1490), o ktorom je známe, že rád pobýval v Bojniciach, usporadúval pod lipou hostiny a porady. O jeho vzťahu k lipe svedčia aj zachované kráľovské listiny datované v Bojniciach so záverečnou formulou „Sub nostris dilectis tilis bojniciensibus“ (Pod našimi milými lipami bojnickými). Vďaka týmto faktom sa stala známou ako Lipa kráľa Mateja. V roku 1962 bola vyhlásená za chránený prírodný výtvor a vedľa nej je od roku 2005 zasadená jej „dcéra“ – priamy genetický výpestok slávnej matky. Pri Kostole sv. Martina a pred susednou budovou ZUŠ sú lípy, ktoré ako tzv. Lípy slobody zasadil v roku 1928 vtedajší bojnický kňaz, prepošť Karol Anton Medvecký.

Lipy na Hurbanovom námestí

Hurbanovo námestie. Obdobie baroka, najmä od konca 17. a počas celého 18. storočia výrazne obohatilo výtvarný charakter mesta, a to najmä celkovou

Vstup do ZOO

prestavbou domov na námestí. Dodnes sa zachovali meštianske renesančné a barokové domy, z ktorých najhodnotnejšie sú budova Mestskej knižnice a Pivár. Je to budova bývalého pivovaru, baroková stavba postavená v 50. rokoch 18. storočia a po zámku je to najvýznamnejšia stavba v Bojniciach. Má štvorkrídlový uzatvorený pôdorys a do strany námestia arkádové podlubie. Nad portálom je pálfyovský erb s jeleňom a zlomeným kolesom.

ZOO – Národná zoologická záhrada – najstaršia na Slovensku. Pre verejnosť bola otvorená 1. aprí-

Lev berberský

la 1955. Návštevníci môžu na ploche 42 hektárov vidieť viac ako 391 druhov živočíchov (2630 jedincov) – cicavcov, vtákov, plazov, obojživelníkov, rýb, bezstavovcov, čo je najviac na Slovensku. ZOO plní významnú úlohu pri záchrane svetového genofondu. Je členom Európskej asociácie zoologických záhrad a akvárií a tiež najprestížnejšej svetovej organizácie zoologických záhrad WAZA.

Kúpele Bojnice sú známe svojimi termálnymi liečivými prameňmi. Liečia choroby pohybového ústrojenstva, choroby reumatické, nervové, ženské, obličiek, močových ciest a choroby z povolania. Popri liečebných pobytach ponúkajú aj relaxačné a rekondičné ozdravné pobyty. Kúpele si však zaslúžia samostatnú kapitolu v časti kúpele na trase Via Magna

Kalvária. Dal ju postaviť správca bojnického panstva Andreas Csicsmnyi roku 1815, vysvätená bola 15. septembra 1816. Tvorí ju šesť zastavení a Kaplnka Sedembolestnej Panny Márie. Z centra Bojníc sa k nej dostanete príjemnou prechádzkou za 15 minút smerom na Nitrianske Rudno.

Sokoliar Jozef Tomík

Vyhliadková veža Čajka v oblakoch. S klasickou kalváriou kontrastuje moderná vyhliadková veža vysoká 30 metrov. Návštevníkom sa z nej naskytá panoramatický výhľad na Bojnice, Prievidzu, okolité obce a vrchy!

Najkratšia trasa na vyhliadkovú vežu vedie od autocampingu, pešo je pekná prechádzka lesom do 30 minút. Od Bojnického zámku vedie k vyhliadke

 Horná Nitra
mojimi očami

Bojnice, foto: Ladislav Madaj

trasa so žltou značkou. Takisto z areálu kúpeľov je to po žltej značke okolo kúpaliska a po Krížovej ceste; pešo je to po tejto trase asi 40 minút.

Od kúpaliska Čajka premáva v letnej turistickej sezóne vláčik Kúpeľný expres (cez prázdniny každú polhodinu) a dovezie návštevníkov až k vyhliadkovej veži.

Celkovú atmosféru Bojníc dopĺňajú viaceré kultúrne zariadenia, súkromné múzeá, kaviarne, reštaurácie, areál sokoliarov pri zámku, možnosti na ľahkú pešiu turistiku a cykloturistiku v okolí mesta.

Návštevníci Bojníc, ktorí majú záujem o komentovanú prehliadku historického jadra, môžu si v Regionálnom turistickom centre objednať „Prechádzku v tieni bojnických veží a líp“. (www.bojnice.eu).

PaedDr. Sylvia Maliariková

Členka Oblastnej organizácie cestovného ruchu
REGIÓN HORNÁ NITRA – BOJNICE

Členka FIJET Slovakia

Z D R O J

KOVÁČ, Ján a kol. *Bojnice*. Banská Bystrica: Stredoslovenské vydavateľstvo, 1967. ISBN 82-012-1967.

MALIARIKOVÁ, Sylvia ed. *Horná Nitra – Bojnice: Príroda, história a najväčšie atrakcie*. Vydala OOCR RHNB, 2016. ISBN 978-8-097240-18-9.

Fotografie: Archív OOCR RHNB (Milan Gross, Jozef Lenhart)

Bojnice – kúpele

na turistickej trase Magna Via

Kúpele Bojnice patria k najstarším na Slovensku a sú známe svojimi termálnymi liečivými prameňmi. Prvé liečivé žriedla sú tu doložené už v 12. storočí a v 16. – 17. storočí boli jedny z najvyhládavanejších. Liečivá hydrogen-uhlíčanovo-síranová a vápnikovo-horčíková termálna voda s teplotou 28 až 52 °C sa využíva hlavne na liečbu chorôb pohybového ústrojenstva a nervového systému, ďalej na choroby reumatické, ženské, obličiek, močových ciest a choroby z povolania. Popri liečebných pobytoch ponúkajú aj relaxačné a rekondičné ozdravné pobyty...

CHARAKTERISTIKA KÚPEĽOV:

Kúpele Bojnice sa nachádzajú v strednej časti Hornonitrianskej kotliny pri úpätí pohoria Malá Magura, na pravom brehu rieky Nitra, v nadmorskej výške 297 m. n. m. Sú obklopené zmiešanými listnatými a ihličnatými lesmi, a preto majú veľmi priaznivé klimatické podmienky s priemernou dennou teplotou vzduchu 9°C a 2000 slnečnými hodinami v roku.

Poloha, teplé liečivé pramene, vhodné klimatické podmienky a jeden z najstarších a najkrajších kúpeľných parkov na Slovensku vytvárajú ideálne podmienky na kúpeľnú liečbu nervových chorôb a ochorení pohybového ústrojenstva.

Základom liečebných procedúr v Kúpeľoch Bojnice je prírodná liečivá hydrogen-uhlíčanovo-síranová a vápnikovo-horčíková akrototerma s teplotou 28 až 52 °C, ktorá vyvierá z 9 prameňov s výdatnosťou 40 l/s z hĺbok 120 – 1500 m. Akrototerma (pozn. akrototerma, podzemné vody s teplotou nad 20 °C) zlepšuje látkovú výmenu a imunologické reakcie v bunkách, funkčnosť tkanív, ich zásobovanie kyslíkom a tým celkový stav organizmu. Liečivá voda účinkuje pozitívne na vegetatívny nervový systém (predovšetkým na jeho parasymptatickú časť).

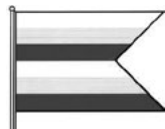
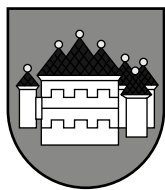
Bojnice sú aj známou a turisticky veľmi vyhládanou oblasťou predovšetkým vďaka bohatej histórii, kultúrnym pamiatkam, atrakciám, atraktívnym verejným priestorom a širokej škále rekreačných možností. V okolí majú návštevníci možnosť navštíviť Bojnický zámok, Národnú zoologickú záhradu alebo termálne kúpalisko Čajka.

Návštevníkom kúpaliska sú k dispozícii termálne bazény s teplotami až 39 °C.

- Jánov kúpeľ 34 °C;
- vonkajší bazén Strand v LD Bôrina 32 – 34 °C;
- malý bazén v LD Bôrina 38 – 39 °C;
- veľký bazén LD Bôrina 32 – 34 °C;
- veľký vonkajší bazén LD Mier 30 – 35 °C;
- žltý bazén v LD Mier 38 °C;
- morský bazén v LD Mier 35 – 36 °C s morskou soľou;
- zelený bazén v LD Mier 32 °C
- liečebná balneoterapia v LD Martin

Erb mesta Bojnice

V červenom štíte strieborné opevnenie s dvoma radmi cimburia pred čelnou stenou a tromi strechami. Vpravo je jedna postranná vežička, vľavo tri. Červené strechy opevnenia a troch vyšších vežičiek vľavo sú zakončené zlatými gulami.

Erb a vlajka mesta Bojnice

Vlajka mesta Bojnice

Mestská vlajka má podobu šiestich pozdĺžnych pruhov bieleho, žltého, červeného, bieleho, žltého a červeného. Vlajka má pomer strán 2 : 3 a ukončená je dvomi cípmi, t. j. jedným zástrihom, siahajúcimi do tretiny jej listu. Farebnosť pruhov na vlajke je daná farbami mestského erbu. Prvá písomná zmienka o Bojniciach pochádza z roku 1113, kedy sa v Zoborských listinách spomína Bojnický zámok a jeho podhradie.

foto Miroslav Zajíc

Počiatky využívania teplých prameňov v Bojniciach

Bojnice patria medzi lokality s najstarším paleolitickým osídlením na Slovensku. Prvé doklady o prítomnosti človeka v Bojniciach pochádzajú z hradnej travertínovej kopy Bojnického zámku a Prepoštskej jaskyne. Dôvodom usadenia a dlhodobého osídlenia priestoru v okolí súčasných Bojníc boli jednoznačne teplé pramene.

Prvá písomná zmienka o Bojnických termálnych vodách pochádza z roku 1113. V listine Zoborského opátstva sa okrem bojnického podhradja už spomínajú aj teplé pramene. História kúpeľov je nerozlučne spojená s Bojnickým zámkom, do ktorého panstva patrili. Výsady mesta Bojniciam udelil kráľ Ľudovít I. v roku 1366. Okrem mestských slobôd potvrdil aj právo na jatku, mlyn, jarmočné právo a kúpele.

V 15. storočí, keď bol správcom Bojnického panstva Peter Póky, sú uvádzané nepriame písomné zmienky o existencii využívania teplých prameňov na kúpanie a je spojené aj s povestou.

Povešť o Pókyho skamenených dukátoch

Za panovania Jána Korvína na Bojnickom zámku bol kastelánom Peter Póky, vraj človek odporného vzhľadu, podľa duše a veľmi skúpy. Liečivé pramene teplej bojnicej vody využívalo panstvo aj pospolitý ľud a liečivá voda im vracala zdravie. Skúpy Póky

chcel však zbohatnúť, dal postaviť pri prameňoch zábrany a zaviedol poplatky za kúpanie.

Boháčom to neprekážalo, a tak sa Pókyho truhlice naplňali dukátmi. Raz prišiel k liečivým prameňom mrzák, ktorý mal znetvorené končatiny a chcel sa okúpať v nádeji, že mu liečivá voda pomôže. Zbadal ho však bezcitný Póky a surovo ho vyhnal. Žobrák nad Pókyho vyslovil kľatbu a prekliat kastelána slovami: „Nech Tvoja duša skončí v pekle a nečestné peniaze sa premenia na kamene!“ Aj prameň zmizol. Póky kľatbe neveril, zúril od zlosti, ale utešoval sa tým, že má plné truhlice zlatých dukátov. Keď však otvoril svoje truhlice, boli tam už len malé ploché kamienky... Ako povest hovorí, iba po smrti Pókyho pramene liečivej vody v Bojniciach opäť vytryskli.

Keď pôjdete na prechádzku do okolia bojnického zámku nezabudnite si nazbierať skamenené dukáty, ktoré sú po celom okolí zámku. (Sú to skamenené ulity – nomolity a určite vám urobia radosť z objavu dávneho života na dne mora, ktoré kedysi pokrývalo celé okolie).

Bojnické panstvo, zámok a kúpele pripadli v roku 1526 grófovi Alexejovi Thurzovi. Nový majiteľ sa zaujímal o potenciál liečivých prameňov. Nad jedným z nich dal vybudovať bazén z otesaných kameňov a kamenné schodište, po celom obvode lavičky. Tento

bazén bol vyhradený majiteľovi a jeho hosťom. Vybudovaný bol však aj druhý bazén pre poddaných.

Prvá priama písomná zmienka o kúpeľoch pochádza od Juraja Wernhera v diele „O podivuhodných teplých vodách Uhorských“. Wernher popisuje tunajšiu dvojicu oddelených stupňovitých bazénov pre šľachtu a poddaných zásobovaných dvomi rozdielne teplými prameňmi, vybudovanými majiteľom panstva Alexejom Thurzom okolo roku 1540. Tento kúpeľ popisuje neskôr aj Matej Bel vo svojom diele Historicko-zemepisné vedomosti o súvekom Uhorsku z roku 1735 – 1742. Matej Bel opisuje starý kúpeľ ako budovy s trojicou bazénov – teplý najlepšie vybavený pre šľachticov, múrom oddelený od horúceho bazéna pre sedliakov a poddaných, ktorý zásoboval iný blízky prameň, a nakoniec tretí bazén pre žobrákov a ľudí s kožnými problémami. Bel spomína aj prameň Jazero používaný na máčanie konope a povest o Petrovi Pókym.

Kúpele sa opäť spomínajú v roku 1614 v súvislosti s udržiavaním „špitála“ a je tu tiež prvá zmienka o termálnom jazere neďaleko od kúpeľov, kde sa máčali konope, čo je zrejme popis súčasného prirodzeného prameňa Jazero v údolí pod LD Bôrina.

Bojnické kúpele a Pálffyovci

V roku 1637 sa bojnické panstvo po vymretí Thurzovcov dostalo do vlastníctva rodu Pálffyovcov, ktorí kúpele v roku 1654 opäť prestavali. V 17. storočí nastal rozmach kúpeľov.

Pohľad na Bojnice z vyhládavej veže
(foto: TTstudio, www.depositphotos.com)

Bojnické dukáty

Rozvoj zastavili povstania Františka II. Rákociho v rokoch 1703 – 1704, kedy bol hrad obliehaný a okolie spustošené vzbúrencami.

Barón Alojz Medňanský začiatkom 19. storočia popisuje kúpele v dobrom stave so štyrmi bazénmi, kaplnkou a ubytovaním pre kúpeľných hostí.

Majiteľ Bojnického zámku, gróf Ján Pálffy, nechal koncom 19. storočia zrekonštruovať a zmodernizovať kúpele. Zároveň nechal čiastočne prestavať kúpeľný dom. Zriadil nové vaňové kúpele a z dvoch bazénov dal vytvoriť bazén určený pre obyvateľstvo. V tomto období bol založený aj kúpeľný park.

Kúpele v priebehu 20. storočia až po súčasnosť

Kúpeľná budova začiatkom 20. storočia mala kapacitu 36 hostovských izieb. V roku 1905 bolo ubytovaných iba 125 osôb, no počet ambulantne liečených bol podstatne vyšší. V roku 1906, po rekonštrukcii prírodného bazénu na Bažantici, ostal kúpeľný dom slúžiť bohatým návštevníkom.

Správa majetkov po smrti Jána Pálffyho zvýšila poplatky za kúpeľnú starostlivosť a ubytovanie, čo malo za následok rapidný pokles počtu záujemcov o kúpanie. Na jar roku 1915 zabralo priestory kúpeľov vojsko za účelom vybudovania nemocnice.

foto Marek Piš

Po prevrate v roku 1918 vojsko kúpele opustilo a zanechalo ich zdevastované. V roku 1938 veľkostok so zámkom ako aj samotnými kúpeľmi kúpila firma Baťa. Napriek tomu Bojnice počas 1. Česko-slovenskej republiky nemali štatút liečebných kúpeľov a dokonca im hrozil zákaz už existujúcej liečebnej prevádzky.

Juraj Baťa postavil Jánov kúpeľ a prestavaný komplex budov Starého kúpeľa na kúpeľný dom Mier. Bazény v Starom Kúpeli boli v období vlastníctva Baťu pre obyvateľov neprístupné. Správa kúpeľov však neskôr aj toto Jazero ohradila a začala za kúpeľ

vyberať poplatok. Úroveň kúpeľov bola pomerne nízka, bazény boli zle udržiavané, ročná návštevnosť predstavovala okolo 600 hostí.

V 70. rokoch 20. storočia bol podnikom Uhoľné a lignitové bane postavený liečebný dom Baník, ktorý bol neskôr bezodplatne prevedený na štátne kúpele. Po privatizácii kúpeľov bol postavený liečebný dom Lysec a od roku 2025 je tu nový LD Martin.

Od roku 1995 sú Kúpele Bojnice akciovou spoločnosťou.

Zdroje:

info@kupele-bojnice.sk
https://www.turistika.cz/mista/kalvaria-nad-mestom-bojnice/detail
https://blog.relaxos.sk/bojnice-historia-kupelov
https://www.kupele.org/kupele-bojnice
https://blog.relaxos.sk/bojnice-historia-kupelov/
zdroj: Wikimedia, licencia CC / Vojtus.
https://sk.wikipedia.org/wiki/J%C3%A1n_P%C3%A1lffy_(1829_%E2%80%93_1908)
https://sk.wander-book.com/o-skamenelych-dukatoch-zl8979.htm

Prievidza vo filatelii

Ako filatelisti navštívime dnes Prievidzu a priblížime si jeden z jej nádherných klenotov.

Filatelistickú prechádzku nám sprostredkuje 510. známka emisie slovenských poštových známok nazvaná „Kultúrne dedičstvo Slovenska: Piaristický kostol v Prievidzi“, ktorú vydala Slovenská pošta 27. 01. 2012.

Piaristický rímskokatolícky Kostol Najsvätejšej Trojice a prilahlá budova Kolégia piaristov na ulici Andreja Hlinku pochádzajú „iba“ zo 17. storočia, ale Prievidžania sú na kostol hrdí. A právom! Tento kostol je považovaný za jednu z najkrajších barokových stavieb v strednej Európe.

Aj pri tomto kostole sa na začiatku musíme vrátiť do Bojníc.

Keď majitelia bojnického panstva – Turzovci vymreli (1636) po meči, kráľ ocenil zásluhy Pavla IV. Pálffyho a v r. 1643 mu odovzdal do dedičného vlastníctva okrem panstva Bojnice s kúpeľmi, aj Prievidzu. Po smrti uhorského palatína Pavla IV. Pálffyho

6. 11. 1653 celé panstvo spravovala jeho manželka grófka Mária Františka Khuen de Belasy Pálffyová (pochádzajúca z Tirolska) a tá povolala do Prievidze jezuitov, aby pomohli pri rekatolizácii obyvateľstva. Ich účinkovanie bolo nevytržiteľné. Preto sa obrátila na poľského provinciála piaristov Václava Opatowského a s ním sa 17. februára 1666 dohodla na podmienkach usadenia piaristov na Bojnickom panstve, čo potvrdili spísaním tzv. fundačnej listiny. V zmysle dohody pozvala z Poľska piaristov, ktorých poslaním bola výchova školskej mládeže. V Prievidzi im zabezpečila

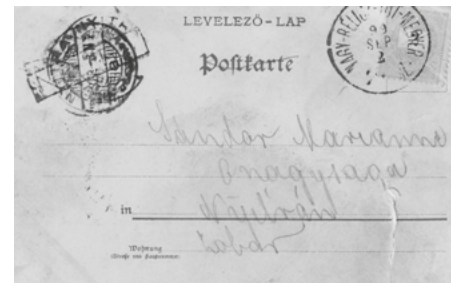
vytvorenie rehoľného domu. Piaristi, ako výslovne školská rehoľa, do výučby prinášali najnovšie spôsoby výučby a štúdiu na ich školách bolo prestížnou záležitosťou. Piaristická škola v Prievidzi bola na úrovni strednej školy, akú nemali ani oveľa väčšie mestá. Úspešné pôsobenie piaristických pedagógov v Prievidzi zakrátko viedlo k založeniu podobných škôl v Nitre a Brezne.

Známka a obálka prvého dňa vydania (FDC): Piaristický rímskokatolícky Kostol Najsvätejšej Trojice

Autor výtvarného návrhu známky – akad. mal. Rudolf Cigánik. Rytec známky, grafická úprava – akad. mal. Peter Augustovič. Na známke vidíme len detail z interiéru kostola a strohý nápis „Prievidza“. Príloha na obálke prvého dňa vydania (FDC) sprostredkúva konkrétnejší pohľad na exteriér kostola. V príležitostnej pečiatke dominujú písmená MA (Mária).

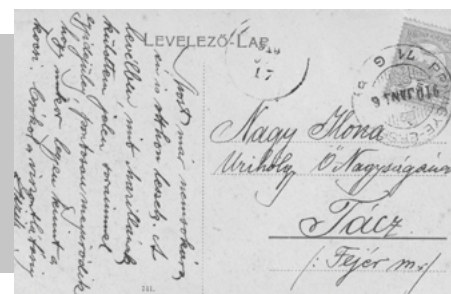
.....

Uhorský poštový lístok. Poštová zásielka (filatelistami nazývaná celistvosť) podaná na vlakovú poštu na dnešnej trati Prievidza – Nové Zámky v čase, keď na železnici Bratislava – Budapešť bola prípojka z Palárikova len po Veľké Bielice. Trať do Prievidze, ako aj spojka Šurany – Nové Zámky boli vybudované neskoršie. Potvrďuje to pečiatka vlakovkej pošty NAGY BÉLIC – TÓT MEGYER (dnešné Palárikovo) s dátumom 1. septembra 1899. Zo zle čitateľnej a prekrývajúcej sa prichodzej pečiatky NYITRA a staničnej pečiatky NYITRA sa dozvedáme, že bola dopravená do Nitra.

.....

Vráťme sa do začiatkov pôsobenia piaristov v Prievidzi, keď na základe spomínanej fundačnej listiny začali na pozemku prievidzského meštana Lukáša Hlaváča so stavebnými prácami. Výstavba piaristického kolégia s kostolom sa uskutočnila pod

Poštová zásielka (celistvosť) podaná na vlakovú poštu na trati Prievidza – Nové Zámky, čo potvrdzuje pečiatka vlakovkej pošty PRIVIGYE – ÉRSEK ÚJVÁR s dátumom 16. januára 1910. Z takmer nečitateľnej prichodzej pečiatky sa dozvedáme, že na dodávacu poštu bola doručená už na druhý deň – 17. januára.

Adresátka bývala v dedinke Tácz, v blízkosti Stoličného Belehradu (Székesfehérvár) v Maďarsku. Na obrazovej strane pohľadnice: Dobová fotografia budovy železničnej stanice Nitra.

.....

má dvojité patrocínium – je zasvätený Najsvätejšej Trojici a Nanebovzatíu Panny Márie. Pozoruhodnosťou tohto komplexu je, že v piaristickom kláštore bola v 18. storočí prvá prievidská lekáreň.

Konečne sa dostávame do kostola, aby sme si ho prehladli. Čo hovoria o prievidskom kostole sakrálni architekti? Jednotný interier piaristického kostola je vytvorený súhrou architektúry, maliarstva a sochárstva. V barokovom umení Slovenska je výnimočný svojou koncepciou. Unikátne je najmä priestorové riešenie monumentálneho hlavného oltára, ktorého dynamická stĺpová architektúra zavŕšená Stanetiho baldachýnovou sochárskou kompozíciou vyplňa celý priestor presbytéria. Kamenné sochy svätcov v nikách a ústredné súsošie Korunovania Panny Márie s Najsvätejšou Trojicou uprostred priečelia sú prvými doloženými prácami sochára sliezkeho pôvodu Dionýza Ignáca Stanetiho na Slovensku. Priestorovo inscenované Nanebovzatie Panny Márie pokračuje o úroveň nižšie v krypte pod oltárom, kde je umiestnený menší oltár Piety, osvetľovaný svetlými skrytými za oltárom.

Barokový rímsko-katolícky Kostol najsvätejšej Trojice a piaristický kláštor v Prievidzi, foto: milosk50, www.depositphotos.com

Maliarsku výzdobu kostola začal Anton Schmidt, ale už v lete 1751 ho vystriedal ďalší vienný maliar, Ján Štefan Bopovsky-Bojack (jeho predčasná smrť spôsobila, že maľby dokončili jeho spolupracovníci. Bopovského diela môžeme obdivovať v Prievidzi, Brodzanoch, aj v Nitre). Pri vchode do „Božieho hrobu“ je umiestnená maketa kostolíka v mierke 1 : 50. Pri vchode do kostola dominujú stĺpy s korintskou hlavicou, ktorých ozdobou sú rozvinuté akantové listy v radoch nad sebou vytvárajúce dojem kvetu a nad nimi dve volúty (tvar baraních rohov). Oba štýly majú pôvod v antike. Aj vchod do kolégia lemujú stĺpy s iónskou hlavicou, charakteristickou dvoma stočenými volútami.

A čo je v podzemí? Pod celým areálom budovy kláštora piaristov sa nachádza sústava klenbových chodieb. Jeden smer vedie na Námestie slobody, o druhom smere sa traduje legenda, že kláštor prepája so zámokcou studňou. Chodby slúžili v minulosti hlavne ako únikové chodby v prípade hrozaceho nebezpečenstva pre ľudí nachádzajúcich sa v týchto objektoch.

Pre zaujímavosť si priblížme, ako vyzerala Prievidza v roku 1753 z pohľadu zastúpenia remesiel: žilo tu 394 poplatníkov dane, z ktorých bolo 115 súkenníkov, 22 ševcov, 15 garbiarov, 15 čižmárov, 13 gombikárov, 12 mäsiarov, 9 krajčírov, 2 murári, 2 kováči, 2 truhlári, 2 kamenári, 1 zámočník, 1 povrazník a 1 košíkár.)

Piaristi, tiež Rád chudobných regulárnych klerikov Matky Božej Zbožných škôl (lat. Ordo Clericorum regularium pauperum Matris Dei Schoparum Piarum) alebo kratšie Rád Zbožných škôl alebo Zbožné školy sú chudobný rehoľný rád. Rád založil v Ríme 18. novembra 1621 sv. Jozef Kalazanský. Hlavným poslaním rádu je integrálna výchova detí a mládeže, zvlášť chudobných.

Heslo rehole, ktoré zakladateľ vyjadril v rôznych formách, znie takto: K väčšiemu rastu zbožnosti (lat. *Ad maius pietatis incrementum*) v skratke: A + M + P + I.

Liečivé rastliny nášho vidieka

8.časť

Pagaštan konský (*Aesculus hippocastanum* L.) je rastlina z čeľade gaštanovitých (*Hippocastanaceae*). Ludovo je nazývaný gaštan konský, maďal.

Celá čeľad pagaštanovitých je u nás zastúpená iba druhmi rodu pagaštan a to p. konským a červeno kvitnúcim p. pávím (*Ae. pavia* L.) Hnedý jedlý gaštan (semeno z *Castanea sativa* Mill.) z čeľade bukovitých rastlín *Fagaceae* s kožovitou šupkou, ktorá pri pečení praská nie je ani vzdialeným príbuzným.

OPIS: Stredne vysoký strom so sivohnedou štetinovitou borkou, s nápadnými lepkavými púčikmi (poskytujú silice do propolisu)

LISTY: päť až sedempočetné, dlaňovito zložené na dlhých stopkách a s obrátene vajcovitými zubkatými lístkami.

KVETY: obojpohlavné, súmerné, tvoria kužeľovité metliny závinok, majú kalich z piatich nerovnakých lístkov, bielu korunu zo štyroch alebo piatich voľných lupienkov, sedem chlpatých tyčiniek a vrchný žľaznatý a plstnatý semenník. Drobné úbory sú zoskupené vo zväzoch a tvoria husté metliny na koncoch. Plody sú ostnate zelené tobolky.

KVITNUTIE: Pagaštan bohato kvitne a to v apríli až v júni, kvety sú usporiadané v úhladných kužeľovitých metlinách. Včelársky je veľmi užitočný. Kvety poskytujú veľa tmavočerveného peľu, veľa bieleho medu, pupene tzv. dlúž – propolis a listy medovicu.

POUŽÍVANÁ ČASŤ RASTLINY: Zriedkavým predmetom zberu býva kvet – zbiera sa v máji bez stopiek (droga *Flos hippocastan seu Castaneae aequinae*), list – len mladý, zber v apríli – (droga *Folium hippocastani*), alebo nepopraskaná kôra z mladých konárikov – zber v marci – (droga *Cortex hippocastani*). Kvet je na sušenie veľmi citlivý, najlepšie sa suší umelým teplom do 35 stupňov. Rozomleté semená boli liekom pre dýchavičné kone.

ROZŠÍRENIE A VÝSKYT: Prvé správy o tomto strome a jeho vyobrazenie priniesol v roku 1565 Mathioli, ktorému z Carihradu priniesol konárik pagaštanu so zrelými semenami lekár W. Quacelbenus.

Strom sa u nás udomácnil v parkoch, pestuje sa ako okrasný solitér a alejový strom.

MOŽNOSTI ZÍSKANIA: Rastlinné časti sa dnes využívajú takmer výhradne v homeopatii. V súčas-

nosti predmetom vysoko organizovaného zberu sú semená tzv. gaštany – Semen hippocastani (recens) v septembri – októbri.

LIEČIVÉ VLASTNOSTI, ÚČINNOSŤ A POUŽITIE: Z obsahových látok semien sú najzaujímavejšie triterpenoidné saponíny označované ako eskulasaponíny. Ich zmes je escín. Najvýznamnejšie terapeutické uplatnenie majú v súčasnosti semená, resp. ich výťažky (extractum hipocastani fluidum) prípravky sa uplatňujú pri periférnych poruchách krvného obehu,

pri kŕčových a lymfatických žilách, pri hemoroidoch
INÉ POUŽITIE: V homeopatii sa esencia DI, DII. Uplatňuje pri kŕčoch v prsiach, kataroch hrtana a hltana, reumatizme a hemoroidoch.

V ľudovom liečiteľstve sa odporúča pri úporných hnačkách podať pol kávovej lyžičky postrúhaného sušeného semena. Listy sa uplatňujú ako expektoračný a sťahujúci prostriedok. Dávkuje sa 1 lyžička na šálku záparu. Odvar z kvetov sa používa aj externe na zápal kože a spáleniny prvého stupňa.

Z D R O J E

1. Obr.1. <https://zdravoteka.sk/byliny/pagastan-konsky/>
2. Obr.2. <https://zoosnv.sk/lexikon-zvierat/pagastan-konsky/>
3. Jaroslav Kresánek, Jindřich Krejča: *Atlas liečivých rastlín a lesných plodov*, Neografia – Martin, 1977, vydanie 1, s. 115
4. Jaroslav Kresánek, Dionýz Dugas, 1985, vydavateľstvo Osveta, 320 strán, 70-048 – 8,5 s.434 – 435

Liečivé rastliny nášho vidieka

9.časť

Cesnak medvedí – *Allium ursinum* L. je bylina z čeľade Liliaceae

OPIS: Cesnak medvedí je prvá zelená bylina so silne rozkonárenou bylou a riedko srstnatou 10-30cm vysokou trojhrannou stonkou stonkou a malou kuželovito vretenovitou cibulou. Rastlina výrazne prenikavo a štiplavo páchne cesnakom najmä v období kvitnutia.

LISTY: vyrastajú priamo z cibule, sú ploché, majú jednoduché elipsovité až kopijovité čepele a dlhé listové stopky. Stvol sa končí riedkym viackvetým skrutcovým okolikom.

KVETY: sú šesťpočetné, v ranom štádiu obalené krátkym blanitým tulcom, okvetné lístky sú biele. dlhšie ako tyčinky. Nitky sú vláskovité, semenníky vrchné trojpúzdrové s jednou čnelkou.

ROZŠÍRENIE A VÝSKYT: Druh je vlhkofilný, rastie na vlhkých až mokrych mierne kyslých až neutrálnych stanovištiach, spravidla v polotieni až tieni. Je bohato rozšírený najmä v zátóniach lužných lesov a hájov. Vyskytuje sa roztrúsene po celej Európe a severnej Ázii

UPOZORNENIE PRI ZBERE: s dvojicou svojich listov je dosť podobný najbližším druhom rodu *Allium* L. Predmetom zberu sú listy, veľmi skoro na jar cca 5-centimetrové, pri zbere kvitnúcej vňate a cibuliek treba zvýšiť opatrnosť, lebo počas zberu v období kvitnutia je možnosť zámeny s listom konvalinky, ktorá už v tom čase rastie a jej listy a cibulky sú veľmi podobné cesnaku medvediemu.

OBSAHOVÉ LÁTKY: Vo všetkých orgánoch rastliny sa nachádza účinná silica, (asi 0,007%), ktorá je pravdepodobne aj v glykozidickej väzbe. Z jej zložiek sú najpodstatnejšie sírne zlúčeniny – sulfidy, ďalej čpavok, nepríjemne páchnuce

RECEPT NA DOMÁCE PESTO

Jarný zázrak, aj tak by sme mohli nazvať medvedí cesnak a jeho vynikajúcu korenistú chuť a liečivé účinky. Uskladniť túto bylinku nie je vôbec jednoduché a uchovať v nej potrebné živiny je ešte ťažšie. Cesnakové pesto je však jeden z najlepších spôsobov, ako vyťažiť z tohto zázraku čo najviac. Prečítajte si náš recept na zdravé domáce pesto z medvedieho cesnaku v olivovom oleji.

Čo budete potrebovať? (ingrediencie)

1. Čerstvo natrhávaný medvedí cesnak
2. Orechy (vlašské/lieuské/kešu..., ale môžete ho pripraviť aj bez orechov)
3. Extra panenský olivový olej (môže byť aj ľanový, lieskový)
4. Soľ
5. Chilli
6. Citrón

Postup

1. Medvedí cesnak vložte do sitka a pod tečúcou studenou vodou ho dôkladne očistite. Pri pesto nebudete bylinku spracovávať tepelne ani v alkohole, preto je potrebné ju poriadne umyť.

2. Umytý cesnak otrase a nechajte chvíľu usušiť. Vložte ho do vysokej nádoby, v ktorej ho budete mixovať ručným mixérom. Ak máte klasický mixér, listy medvedieho cesnaku vložte doňho.

3. Začnite cesnak mixovať v nádobe. Už teraz môžete pridať k cesnaku soľ, citrón a olivový olej.

4. Všetky suroviny vrátane pomletých orechov môžete pomiešať aj naraz v hlbokom tanieri alebo miske. Olej pridávajte podľa potreby, aby pesto nebolo príliš husté.

5. Medvedie pesto uskladnite v chladničke a ochuťte si ním napr. cestoviny alebo lososa. Práje vám dobrú chuť! Osvedčený pomer 100g listov, 100 ml oleja naliať na povrch rozmixovanej hmoty.

alkylsulfidy, polysulfidy a stopy neznámeho merkaptánu a aldehydu. Hlavné obsahové látky tvoria sírne zlúčeniny a kyselina L – askorbová (vitamín C). Z posledne objavených látok sú v rastline bližšie nepreskúmané zlúčeniny s dosť výrazným účinkom na maternicu.

LIEČIVÉ VLASTNOSTI, ÚČINNOSŤ A POUŽITIE: Primerane obsahovým látkam má rastlina podobné účinky ako cesnak, ibaže oveľa slabšie. Vo farmácii sa používa ako žalúdočné a črevné dezinficiens a dokázané sú antibakteriálne vlastnosti. V oficiálnej alopatickej medicíne s z rastliny uplatňujú hotové priemyselne pripravované výrobky. V ľudovom liečiteľstve sa výťažkami z rastliny liečia zvýšený krvný tlak, artérioskleróza, závraty, nespavosť, chrípka a črevné parazitózy.

INÉ POUŽITIE: Oficiálna medicína zriedka používa šťavu ako antibakteriálny prostriedok. V ľudovom liečiteľstve sa rastlina používa ako antisklerotikum, anthelmintikum, pri hypertónii, kožných vyrážkach, na tzv. posilnenie žalúdka, zahlienení pľúc, a niektorých ženských chorobách. Rastlinné časti sa používajú čerstvé, sušením rastlina stráca účinnosť.

Šťava tvorí chuťovú zložku jarných bylinných kúr. Pod vlhkou handričkou vydrží v chladničke aj týždeň, dá sa tiež zmraziť alebo odštiepiť respektíve zakonzervovať vo forme chutného pesta.

Z D R O J E

1. Obr. 1. Agrokarpaty
2. Obr. 2. Jindřich Krejča – *Atlas liečivých rastlín*, 1977
3. Jaroslav Kresánek, Jindřich Krejča: *Atlas liečivých rastlín a lesných plodov*, Neografia – Martin, 1977, vydanie 1., s.115
4. Jaroslav Kresánek, Dionýz Dugas, 1985, vydavateľstvo Osveta, 320 strán, 70-048 – 85 s.434 – 435
5. <https://medvedicesnak.sk/pesto-z-medvedieho-cesnaku/>
6. <https://agrokarpaty.com/pesto-z-medvedieho-cesnaku-recept/?srsltid=AfmBOoximuewMWIL-2LeZg0BezMnJpYaka-voxyaVzp3yZZW7Nfx6p>

Jarná báseň o Nádeji

Ani sme sa nenazdali, jarný mesiac marec už je v kalendári –
 končí zima, prichádza jar, aj slniečko viacej žiari.
 Sniežik sa aj v hore topí, niet už po ňom ani stopy.
 Tešíme sa všetci z jari, snežienkam sa v tráve darí,
 natrháme z nich aj mame, do vázičky jej ich dáme.
 Vrby rastú puky veľké, nachystá v nich peľu včielke.
 Aj psík žmurká na svet z budy: „Príroda sa celá budí!“
 Málo ľadu, málo snehu veru bolo toho roku na zemi,
 aj snežienky – malé, bledé, sú len učupené pri zemi.
 Stúpaj Slniečko, stále vyššie na obzor, hrej a teplo daj
 nešťastníci Zime konečne už spolu s nami zbohom daj.
 Čakáme jarné dažde, výdatnú jarnú prepotrebnú vlahu
 Nech sa vidiek jarinami rozzelená a vrba nech sa ošatí
 nech duby a buky v hore sú znova ako mládenci vlasatí
 a líky nech pokryjú sa žltým kvetom púpavy na vence,
 ktoré chlapcom popri speve vijú rozkošné dievčence.
 Tá nová miazga jari nech nám dodá silu ako bielej breze,
 v našich žilách nech novou silou bujne po celý rok prúdi
 a záujem o život a dianie okolo nech v nás vzbudí...
 Moja nádej so Zimou nech nijako nejde preč, o tom nie je reč-
 Veď ona (Nádej) je to jediné, čo po Zime mi v srdci zostane
 a verím, že nejakých pár eur na účte pre Magna Via pristane...